

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Brian Havlín

**VOLENÍ ZÁSTUPCI V KOMUNÁLNÍCH VOL-
BÁCH (PŘÍPADOVÁ STUDIE OKRESU KOLÍN)**

**ELECTED REPRESENTATIVES IN MUNICIPAL
ELECTIONS (CASE STUDY OF KOLÍN DISTRICT)**

Bakalářská práce

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Hana Bednářová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce a její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 24. 6. 2015

.....

Brian Havlín

Poděkování:

Rád bych tímto způsobem poděkoval především své školitelce Mgr. Haně Bednářové za odborné vedení mé bakalářské práce, za věnovaný čas a cenné připomínky.

Volení zástupci v komunálních volbách (případová studie okresu Kolín)

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem komunálních voleb, konkrétně analýzou umístění kandidátů a zvolených starostů vzešlých z hlasování v komunálních volbách v roce 2014 podle velikostních skupin obcí na příkladu okresu Kolín. Zájem byl soustředěn na samostatnou kandidaturu do obecních zastupitelstev a s ní související volební účast. Dále byly zkoumány charakteristiky zastupitelů a starostů. Byly stanoveny dvě hypotézy – H1: soutěživost voleb se zvyšuje s rostoucí velikostí obce a H2: volební účast souvisí se zájmem o kandidaturu (počet kandidátů na mandát). V práci byla využita dostupná data Českého statistického úřadu a data společnosti BISNODE. Výsledky provedených analýz ukazují, že starostové se většinou nacházeli na předních místech kandidátních listin a pocházejí z vítězných stran. Oproti celorepublikovému průměru v okrese Kolín obájilo svůj post větší množství starostů. Dále bylo zjištěno, že volební účast nesouvisí tolik s počtem kandidátů na počet mandátů, ale spíše souvisí s počtem kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel. Hypotéza, že se soutěživost voleb zvyšuje s rostoucí velikostí obce, se potvrdila, zato volební účast s počtem kandidátů na mandát výraznou souvislost nemá. Počet kandidátů do zastupitelstva na mandát je vyšší u větších obcí, naopak počet kandidátů na počet obyvatel je vyšší v menších obcích.

Klíčová slova: starostové, politické elity, místní samospráva, komunální volby, volební systém, obecní zastupitelstvo

Elected representatives in municipal elections (case study of Kolín district)

Abstract

This thesis deals with the theme of municipal elections, specifically analysing the final positions of candidates and the elected mayors emerged from the vote in the municipal elections in 2014 according to the size of the groups of municipalities, using the district of Kolín as an example. Author focuses particularly on the candidature to the municipal councils and related electoral participation. The characteristics of elected representatives were also examined. Two hypotheses were proposed – H1: the competitiveness of elections increases with the increasing size of the municipality and H2: voter turnout is related to interest in the candidacy (number of candidates for the mandate). The thesis uses data available from the Czech Statistical Office and BISNODE company. The results show that the mayors were usually found on top of the candidate list and came from the winning party. Compared with the national average, larger amount of mayors upheld their position. Furthermore, it was found that voter turnout is not related so much to the number of candidates for a number of mandates, rather it is related to the number of candidates for a council to the number of inhabitants. The hypothesis that the competitiveness of elections increases with increasing size of the municipality was confirmed. However, the voter turnout is not related significantly to the number of candidates for the mandate. The number of candidates to the municipal council to the mandate is higher for larger municipalities. On the other hand, the number of candidates to the number of inhabitants is higher in smaller communities.

Keywords: mayors, political elites, local government, municipal elections, electoral system, municipal council

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	7
SEZNAM TABULEK	7
SEZNAM OBRÁZKŮ	8
1 ÚVOD	9
1.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY, CÍLE A HYPOTÉZY	10
2 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ A DEFINICE POJMŮ.....	11
3 CHARAKTER VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ	13
3.1 VÝVOJ LOKÁLNÍ SAMOSPRÁVY	13
3.2 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ.....	17
3.3 VOLEBNÍ SYSTÉMY V ČESKU A NA SLOVENSKU.....	18
3.3.1 <i>System voleb do zastupitelstev obcí v Česku</i>	<i>22</i>
3.3.2 <i>System voleb do zastupitelstev obcí na Slovensku</i>	<i>23</i>
3.3.3 <i>System voleb starostů obcí v Česku a na Slovensku</i>	<i>23</i>
3.3.4 <i>Zhodnocení volebních systémů.....</i>	<i>24</i>
4 ORGÁNY OBCE	24
4.1 ROLE ZASTUPITELSTVA A RADY V OBCÍCH ČESKA	25
4.2 ROLE ZASTUPITELSTVA NA SLOVENSKU	26
4.3 ROLE STAROSTŮ V ČESKU	27
4.4 ROLE STAROSTŮ NA SLOVENSKU	27
5 METODIKA A DATA.....	28
5.1 ZDROJE DAT.....	28
5.2 METODIKA	29
6 EMPIRICKÁ ČÁST.....	30
6.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OKRESU KOLÍN.....	30
6.2 ANALÝZA	32

7 ZÁVĚR.....	43
SEZNAM LITERATURY	45
INTERNETOVÉ ZDROJE DAT.....	47
PŘÍLOHY	49

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

MNV – Místní národní výbor

NV – Národní výbor

ONV – Okresní národní výbor

ZNV – Zemský národní výbor

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Vývoj sídelní struktury Česka v letech 1921–2001</i>	<i>13</i>
<i>Tabulka 2: Současná sídelní struktura obcí v zemích Evropy</i>	<i>14</i>
<i>Tabulka 3: Aktuální velikostní struktura obcí v Česku a na Slovensku.....</i>	<i>15</i>
<i>Tabulka 4: Počet zastupitelů obce podle počtu obyvatel obce</i>	<i>25</i>
<i>Tabulka 5: Počet zastupitelů obce podle počtu obyvatel obce na Slovensku</i>	<i>26</i>
<i>Tabulka 6: Rozdělení obcí podle počtu mandátů.....</i>	<i>29</i>
<i>Tabulka 7: Členění obcí v okrese Kolín podle počtu obyvatel</i>	<i>32</i>
<i>Tabulka 8: Počet obcí v Česku bez možnosti výběru kandidátů v komunálních volbách v letech 1994–2014</i>	<i>34</i>
<i>Tabulka 9: Zájem o kandidaturu do voleb do zastupitelstva v okrese Kolín podle velikostních kategorií obcí v roce 2014.....</i>	<i>36</i>
<i>Tabulka 10: Počet kandidátů na mandát v obcích okresu Kolín ve volbách 2014</i>	<i>36</i>
<i>Tabulka 11: Pořadí starostů v obcích podle počtu mandátů.....</i>	<i>38</i>
<i>Tabulka 12: Pořadí starostů a kandidátů v okrese Kolín v zastupitelských volbách v roce 2014</i>	<i>39</i>

<i>Tabulka 13: Stabilita starostů v Česku mezi komunálními volbami v roce 2010 a 2014</i>	<i>40</i>
<i>Tabulka 14: Stabilita starostů mezi komunálními volbami v roce 2010 a 2014 za okres Kolín ..</i>	<i>41</i>
<i>Tabulka 15: Struktura zastupitelů v Česku po volbách v roce 2014</i>	<i>42</i>

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Klasifikace volebních systémů.....</i>	<i>19</i>
<i>Obrázek 2: Poloha okresu Kolín v rámci Česka</i>	<i>31</i>
<i>Obrázek 3: Mapa volební účasti v komunálních volbách v okresu Kolín v roce 2014</i>	<i>33</i>
<i>Obrázek 4: Počet kandidátů do zastupitelských voleb na mandát v roce 2014 v okrese Kolín..</i>	<i>34</i>
<i>Obrázek 5: Mapa počtu kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel v okrese Kolín v roce 2014</i>	<i>35</i>
<i>Obrázek 6: Graf četnosti pořadí na kandidátních listinách v okrese Kolín v roce 2014</i>	<i>37</i>
<i>.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Obrázek 7: Obhájení postu starosty v letech 2010 a 2014 v okrese Kolín</i>	<i>41</i>
<i>Obrázek 8: Pohlaví a věk starostů v okrese Kolín</i>	<i>43</i>

1 Úvod

Zatímco politickým a volebním tématům je v Česku od počátku 90. let věnováno mnoho pozornosti, na politický život na obecní a regionální úrovni se tolik nedostává. Na otázky rozvoje obcí a venkova se dostalo až na konci 90. let, kdy se podle Čmejrka (2008) stala významným tématem decentralizace rozhodovacích struktur a reforma uzemní veřejné správy. Po roce 1989 nastal velký počet reforem, který měl za cíl demokratizaci rozhodovacího procesu, decentralizaci kompetencí a zefektivnění činnosti veřejné správy (Čermák, Vobecká 2011). V důsledku toho nastalo v komunální politice v posledních letech mnoho změn. Mezi zásadní změny patří úprava kompetencí a rozhodovacích pravomocí mezi státní správou a samosprávou na obecní úrovni.

Komunální politika se přímo týká všech občanů země. Informace o místním dění, debaty nad plány rozvoje či protesty proti nim jsou součástí každodenního veřejného života (Čermák, Vobecká 2011). V Česku se nachází 6 253 samosprávných obcí, a i v těch nejmenších se volí zastupitelstvo a starosta. Podle údajů Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) kandidovalo do voleb do zastupitelstev obcí v roce 2014 celkem 211 278 kandidátů, na volbě se podílelo 3 737 564 obyvatel, tzn. volební účast byla 44,46 % a celkem bylo zvoleno 59 573 zastupitelů ČSÚ (2014a)¹.

Česko se však na místní úrovni v posledních letech potýká s nedostatkem lidských, politických, ekonomických a organizačních zdrojů (Čermák, Vobecká 2011). V této práci je proto pozornost věnována zejména volbě starostů (umístěním starostů na kandidátní listině a dosaženým výsledkem ve volbách), protože právě tomuto – otázce zisku mandátů – bylo dosud v literatuře věnováno jen málo pozornosti. V neposlední řadě jsou také v práci zkoumány charakteristiky zastupitelů a starostů a zájem o samotnou kandidaturu do obecních zastupitelstev.

Předkládaná práce je členěna do sedmi kapitol. Po úvodní části následuje kapitola věnovaná teoretickému vymezení a základní terminologii týkající se komunálních voleb. Ve třetí kapitole jsou popsány existující volební systémy a jejich rozdělení, větší pozornost je věnována systémům, které se používají v Česku a na Slovensku. Druhá část práce je zaměřena na analýzu volebních dat, která je provedena na příkladu okresu Kolín. V závěrečné části jsou shrnuty a okomentovány zjištěné výsledky.

V práci je často využito srovnávání Česka se Slovenskem, a to zejména z toho důvodu, že tyto dva státy mají společnou historii, podobnou sídelní strukturu a v minulosti

¹ Obdobně pro volby do zastupitelstev městských částí a městských obvodů kandidovalo 22 197 osob, zvoleno bylo 2 548 zastupitelů a volební účast byla nižší – 36,17 % (640 535 voličů).

stejnou legislativu. V současné době je ale volba starostů v těchto dvou zemích prováděna odlišným způsobem a starostové mají i rozdílné kompetence.

1.1 Výzkumné otázky, cíle a hypotézy

Cílem práce je analýza umístění kandidátů a zvolených starostů vzešlých z hlasování v komunálních volbách v roce 2014 podle velikostních skupin obcí na příkladu okresu Kolín.

Práce si klade za cíl zodpovězení několika otázek. Hlavní výzkumná otázka zní: Stávají se starosty spíše kandidáti, kteří byli na předních místech kandidátních listin vítězných volebních stran, nebo spíše kandidáti, kteří obdrželi od voličů absolutně nejvyšší počet hlasů? Prvním měřítkem v tomto případě je umístění na kandidátní listině a druhým měřítkem absolutní počet obdržených hlasů.

Díličmi výzkumnými otázkami jsou: Je aktuální starosta z volební strany, která byla v komunálních volbách neúspěšnější, tzn. získala největší podporu voličů? Je aktuální starosta ve své funkci opětovně, nebo funkci zastává poprvé?

V analytické části práce bylo použito srovnání let 2010 a 2014, ve kterých proběhly volby do zastupitelstev obcí v Česku i na Slovensku. Práce se v neposlední řadě zabývá i dalšími charakteristikami starostů a zastupitelů, jako je věk, pohlaví, vzdělání a profese. Toto bude analyzováno na základě dat z databáze kandidátů do voleb do zastupitelstev obcí (tzv. registr kandidátů)² a databáze starostů³.

Z uvedených otázek, na základě výzkumu Wollmanna (2010), zda je v malých obcích svobodná soutěživá volba ohrožena nezájmem občanů stát se kandidátem, a Ryšavého a Šaradína (2011), kteří uvádí souvislost mezi soutěživostí voleb a velikostí obce, přičemž jako měřítko používají poměr počtu kandidátů k počtu volených zastupitelů, byla stanovena následující hypotéza: soutěživost voleb se zvyšuje s rostoucí velikostí obce. Na základě tvrzení Balíka (2009), který se domnívá, že „rostoucí převaha počtu kandidátů nad počtem zastupitelů ovlivňuje volební účast pozitivně do té doby, kdy počet kandidátů dosáhne dvojnásobku zastupitelských míst“, byla stanovena další hypotéza: volební účast souvisí se zájmem o kandidaturu (počet kandidátů na mandát).

² Seznam kandidátů, pořizovaný Českým statistickým úřadem na základě dat převzatých od registračních úřadů.

³ Databáze starostů od firmy BISNODE.

2 Teoretické zarámování a definice pojmů

Osoby, které v určitém systému zaujímají vedoucí postavení nebo jinou významnou úlohu, jsou považovány za elity. Jejich postavení vychází ze sociální nerovnosti. Elitu lze chápat i v politickém kontextu, a to jako výlučné sociální skupiny nebo skupiny „nejlepších“ tvořící vládu, vždycky to je menšina (Velký sociologický slovník 1996).

Teorie elit vznikla koncem 19. století, vychází z koncepcí především Mosca a Pareta. Základní myšlenka této teorie rozděluje společnost na ty, kteří vládou, a na ty, jimž je vládnuto. Například Mosca charakterizuje třídu, která vládne tak, že je vždy méně početná, plní politické funkce, monopolizuje moc a využívá výhod, které moc přináší. Vilfredo Pareto na rozdíl od Moscy koncept elity socializoval, ale i tato koncepce vycházela ze zákona nerovnosti, který je pro teorii elit základním zákonem (Jodl 1994). Illner popisuje elity jako „okruh osob, které rozhodujícím způsobem – přímo nebo nepřímo – ovlivňují dění v jednotlivých sférách života společnosti. Ať už tak, že samy činí zásadní rozhodnutí (protože jim k tomu dává pravomoc jejich formální pozice či poskytuje možnost pozice neformální, vliv, či majetkové postavení) nebo tak, že vytvářejí či šíří informace, poznatky, ideové systémy apod., jež takové zásadní rozhodování podceňují a usměrňují. Elity jsou chápány v mocenském smyslu. Podle toho, v jaké sféře působí, resp. jakého typu jsou zdroje, kterými disponují, lze rozlišovat elity politické, ekonomické, intelektuální apod. Elity v uvedeném pojetí nejsou tvořeny těmi „nejlepšími“, nýbrž těmi nejmocnějšími resp. nejvlivnějšími“ (Illner 2001, s. 252).

Za lokální politickou elitou jsou chápáni členové obecních zastupitelstev (Ryšavý 2007) nebo starostové obcí (Perlín 1999b; Perlín, Chromý 2012). O tom, že starosta je přirozený lídr, hovoří fakt, že občané obce většinou přisuzují všechny úspěchy, ale i problémy obce právě starostovi. Dalším faktorem je to, že jméno starosty zná v každém městě převážná většina jeho obyvatel, jména zastupitelů však vyjmenují občané jen stěží (Perlín, Chromý 2012). Obyvatelé všech obcí mají obecně větší důvěru k hlavním reprezentantům obcí (lokálním elitám) než k zastupitelstvu jako celku, což může být způsobeno větší „anonymitou“ členů zastupitelstva (Váně 2012).

S politickými elitami je spojena také teorie lidského kapitálu. Chromý, Jančák, Marada a Havlíček (2011) uvádějí kvalitu lidského kapitálu jako klíčovou podmínku pro fungování, ale také rozvoj obcí. Z jejich práce vyplývá, že i občané upřednostňují kvalitu lidského kapitálu před kapitálem ostatními a zároveň je nedostatečný lidský kapitál považován za největší hrozbu pro rozvoj obce.

Teorie lidského kapitálu se objevila v 60. letech dvacátého století. Tato teorie se obecně týká zdraví, blahobytu a užitého potenciálu jednotlivců, lze do něj také zahrnout

individuální charakteristiky jedinců ve společnosti, například znalosti, schopnosti a vzdělání (Schuller 2001). Maskell a Malmberg (1999) do tohoto konceptu zahrnují také zkušenosti, motivaci a potenciál. Zich (2006) řadí do lidského kapitálu i způsob jednání a schopnost navazovat a využívat kontakty. Jako ukazatele lidského kapitálu jsou pro starosty a zastupitele uváděny například úroveň dosaženého vzdělání, délka a způsob výkonu funkce a ochota kandidovat v následujících komunálních volbách (Pileček 2011).

Participace občanů v lokální politice je velmi důležitá, zejména proto, že mírou participace lze vyjádřit úlohu občanů při samosprávě obce. Vzhledem k tématu práce je třeba důsledně rozlišovat občanskou participaci a politickou (volební) participaci. Nejedl a Čermák (2007, s. 28) označují politickou participaci jako „dobrovolné aktivity, kterými se členové společnosti podílejí na volbě vládnoucích představitelů a přímo či nepřímo na formování veřejné politiky“. Právní řád v Česku zajišťuje možnost politické participace občanů, vymezuje její formy a vytváří pro ni předpoklady. Například listina základních práv a svobod garantuje právo na informace, petiční právo, právo občanů se shromažďovat, rovný přístup občanů k voleným veřejným funkcím, volební právo a právo občanů se podílet na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. Jedním, ale ne jediným, z indikátorů volební participace je volební účast (Balík 2009). Mezi nejdůležitější částí politické participace lze zařadit právo být volen. Čermák a Vobecká (2011) řadí do občanské participace také existenci a veřejnou dostupnost informací o činnosti veřejné správy, možnost občanů obce účastnit se řešení lokální problematiky a v neposlední řadě možnost konání místního referenda. Vůle občanů, jež je realizovaná volbami (tzv. politická participace), bude v dalších částech práce dále analyzována.

Výsledek voleb v absolutních číslech ale není totožný s výsledkem voleb v udělených mandátech. Z kapitoly 3.3 je zřejmé, že volební systém a jeho praktické využití do velké míry ovlivňuje samotný výsledek volby, resp. vůle voličů. Na výsledné udělení mandátů má kromě typu volebního systému vliv také způsob výpočtu zisku mandátů z volebních výsledků, zejména uzavírací klauzule a výpočetní formule. Uzavírací klauzule se používá u poměrných systémů a zabraňuje nadměrnému tříštění politických sil. Uzavírací klauzule je státem stanovené procento hlasů, které musí strana překročit, aby se s ní mohlo počítat při rozdělování mandátů. Volební formule jsou metody, pomocí kterých se u poměrných systémů převádějí počty hlasů na počty mandátů. Tyto dva termíny budou více popsány v kapitole 3.3.

V obcích může být kromě starosty a zastupitelstva (blíže v kapitole 4) zřízena také rada obce. Rada obcí se volí v obcích, v nichž má zastupitelstvo 15 a více členů. Počet členů rady obce je vždy lichý – 5, 7, 9 nebo 11 a zároveň nesmí přesahovat jednu třetinu

počtu členů zastupitelstva obce, radu tvoří starosta a místostarosta, zbytek členů je volen z řad členů zastupitelstva obce. Rada obce je v oblasti samostatné působnosti výkonným orgánem obce a za své činnosti je odpovědná zastupitelstvu. V obcích, kde se rada nevolí, vykonává její pravomoc starosta (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010).

3 Charakter voleb do zastupitelstev obcí

3.1 Vývoj lokální samosprávy

Konkrétní podoba lokální samosprávy a následně také komunální politiky nevyplývá pouze z jejího institucionálního nastavení. Její podobu významně ovlivňuje počet základních jednotek této samosprávy, který vychází ze sídelní struktury jednotlivých států (Balík 2009). Podle Perlína (1999a) je sídlo prostorově oddělená jednotka, kterou tvoří skupina domů a která je oddělena od dalších sídel volným nezastavěným prostorem.

Česko je charakteristické velmi roztržštěnou sídelní strukturou, což je vidět i na existenci velkého počtu malých obcí. V roce 2011 existovalo na území Česka přes 4 856 obcí s počtem obyvatel menším než 1 000. Takto malé obce tvoří 78 % z celkového počtu obcí, ale žije v nich pouze 17 % obyvatelstva Česka (Svobodová, Věžník, Hofmann 2013).

V roce 1918 se na území Česka nacházelo téměř 11 500 samosprávných obcí (Tab. 1), od druhé poloviny 20. století docházelo pod tlakem k integraci do větších celků, integrace pokračovala ještě během 80. let, došlo to až do stavu, kdy se v roce 1989 vyskytovalo na území Česka pouze 4 120 obcí. Obce se začaly opětovně osamostatňovat až po pádu komunistického režimu, kdy začal postupně narůstat jejich počet (Balík 2009).

Tabulka 1: Vývoj sídelní struktury Česka v letech 1921–2001

Rok	Počet obcí
1921	11 417
1930	11 768
1947	11 695
1950	11 459
1961	8 726
1970	7 511
1980	4 778
1989	4 120
1991	5 768
2001	6 258

Zdroj: Balík 2009

V současnosti se v Česku nachází přesně 6 253 obcí, které jsou však velmi malé. Perlín (1999a) uvádí, že 60 % všech obcí má méně než 500 obyvatel a v 28 % obcí žije méně než 200 obyvatel. Podle dat z roku 2015 zjišťovaných Ministerstvem vnitra lze říci, že tento trend se nezměnil.

Sídelní struktura obcí v Česku je výjimečná, což dokazuje i Tab. 2, ve které je sídelní struktura Česka porovnávána s ostatními zeměmi Evropy. Patrný je vysoký počet malých obcí (25 %), srovnatelný pouze s Francií (27 %) a Španělskem (27 %). U obcí v kategorii 200 – 499 obyvatel má Česko opět největší zastoupení (32 %). Kromě již zmiňované Francie a Španělska má v této kategorii vyšší počet obcí ještě Maďarsko a Slovensko, naopak nejmenší zastoupení má Česko v kategorii obcí nad 1 000 obyvatel, ve které se nachází pouhých 22 % obcí, což je absolutně nejméně ze všech uvedených evropských zemí.

Tabulka 2: Současná sídelní struktura obcí v zemích Evropy

Země	Obce										Prům. populační velikost obce
	do 199		200 - 499		500 - 999		nad 1 000		celkem		
	abs.	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs.	%	
Belgie	1	0,2	0	0	1	0,2	587	99,7	589	100	17 846
Bulharsko	0	0	0	0	0	0	262	100	262	100	28 951
Česko	1 561	25	1 991	31,8	1 330	21,3	1 367	21,9	6 249	100	1 675
Dánsko	1	1	0	0	0	0	97	99	98	100	55 513
Estonsko	2	0,9	5	2,2	29	12,8	191	84,1	227	100	5 914
Finsko	1	0,2	7	1,7	14	3,4	394	94,7	416	100	12 658
Francie	9 887	27	8 117*	22,1	9 392**	25,6	9 289	25,3	36 685	100	1 724
Itálie	200	2,5	637	7,9	11,26	13,9	6 138	75,8	8 101	100	7 252
Litva	0	0	0	0	0	0	60	100	60	100	56 721
Lotyšsko	0	0	25	4,7	170	32,1	335	63,2	530	100	4 329
Maďarsko	346	11	700	22,4	674	21,4	1 425	45,3	3 145	100	3 204
Německo	736	6	1 870	15,2	22,44	18,2	7 490	60,7	12 340	100	6 681
Nizozemí	0	0	0	0	0	0	441	100	441	100	37 383
Norsko	0	0	3	0,7	24	5,6	404	93,7	431	100	10 861
Polsko	0	0	0	0	0	0	2 478	100	2 478	100	15 386
Rakousko	26	1,1	152	6,4	430	18,2	1 750	74,2	2 358	100	3 506
Rumunsko	2	0,1	8	0,3	58	0,8	3 104	97,9	3 172	100	6 802
Slovensko	385	13,3	778	26,9	763	26,4	965	33,4	2 891	100	1 872
Slovinsko	0	0	2	1	4	2,1	187	96,9	193	100	10 416
Španělsko	2 194	27,1	1 603	20,1	1 069	13,2	3 217	39,7	8 110	100	5 513
Švédsko	0	0	0	0	0	0	290	100	290	100	31 425
Švýcarsko	308	11,2	539	19,5	549	19,9	1 362	49,4	2 758	100	2 705

Poznámka: Zobrazená data v tabulce nejsou za totožný rok, data byla pro jednotlivé státy dostupná v rozmezí let 2005–2009.

Zdroj: GaREP – Závěrečná zpráva projektu „Identifikace kompetencí zatěžujících výkon veřejné správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím“ (2007); statistické úřady Bulharska, ČR (ČSÚ), Francie (INSEE), Nizozemí (CBS), Slovenska; vlastní zpracování

*odpovídá velikostní kategorii 200 – 399 obyvatel

**odpovídá velikostní kategorii 400 – 999 obyvatel

Sídelní struktura v Česku a na Slovensku a její vývoj vykazuje jisté podobnosti, ukazuje se podobně vysoká rozdrobenost (Tab. 3). Do kategorie nejmenších obcí, tedy obcí do 500 obyvatel, spadá v Česku přes 56 % všech obcí, kdežto na Slovensku „pouze“ 40 %. V kategoriích obcí od 1 000 do 10 000 obyvatel se na Slovensku naopak nachází o 10 % obcí více než v Česku. V obou zemích je však přibližně stejný počet obcí spadajících do kategorií nad 10 000 obyvatel – v Česku 1 %, na Slovensku 4 %. Pro obě srovnávané země je tedy charakteristický malý počet největších obcí, ale zároveň i velký počet malých obcí. Počet obyvatel podle velikostních kategorií obcí v Česku a na Slovensku je zhruba ve stejném poměru, výrazně více lidí žije v Česku pouze v kategoriích od 1 000 do 4 999 a nad 100 000 obyvatel, kde je tento rozdíl způsoben vyšším počtem obyvatel Prahy vůči 2 největším městům Slovenska – Bratislavě a Košicím.

Tabulka 3: Aktuální velikostní struktura obcí v Česku a na Slovensku

Velikostní kategorie obcí	Počet obcí Česko		Počet obcí Slovensko		Počet obyvatel Česko		Počet obyvatel Slovensko	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
do 199	1 524	24,4	380	13,1	189 334	1,8	47 363	0,9
od 200 do 499	1 975	31,6	794	27,5	645 742	6,1	273 080	5,1
od 500 do 999	1 356	21,7	775	26,8	953 015	9,0	547 161	10,2
od 1 000 do 4 999	1 124	18,0	555	19,2	2 230 445	21,2	774 448	14,4
od 5 000 do 9 999	140	2,2	259	9,0	960 042	9,1	753 922	14,0
od 10 000 do 19 999	69	1,1	88	3,0	967 742	9,2	838 736	15,6
od 20 000 do 49 999	41	0,7	29	1,0	1 180 147	11,2	844 944	15,7
od 50 000 do 99 999	16	0,3	9	0,3	1 103 259	10,5	639 585	11,9
nad 100 000	6	0,1	2	0,1	2 303 044	21,9	660 814	12,3
CELKEM	6 251	100,0	2 891	100,0	10 532 770	100,0	5 380 053	100,0

Pozn. Zobrazené údaje slouží pouze pro orientaci, data za Česko jsou k 1. 1. 2011, data za Slovensko jsou k 1. 1. 2004.

Zdroj: ČSÚ 2011, Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 2011, vlastní zpracování

Ruku v ruce s vývojem osídlení se v rámci možností vyvíjí i samosprávné kompetence těchto jednotek. Za základ počátků moderní samosprávy v českých zemích lze považovat revoluční rok 1848, kdy byly projeveny nároky na demokratizaci společnosti. Tato výrazná změna nastala v dobách Rakousko-Uherska, kdy bylo nejdříve zrušeno vrchnostenské zřízení a v roce 1849 byla vydána první právní úprava obecního zřízení

(Balík 2009). V této podobě zůstala zemská samospráva téměř beze změny až do roku 1861. Od 60. let 19. století trend v oblasti obecní a zemské samosprávy vedl k posilování významu samosprávných orgánů (Balík, Hloušek, Holzer, Šedo 2007).

Během první republiky bylo přijato pouze několik upravujících novel, kterými docházelo k posilování centralizačních tendencí. Novela z roku 1919 se věnovala obecním orgánům, došlo k definování čtyř orgánů – obecní zastupitelstvo, obecní rada, starosta a komise. Tato novela také umožnila volit občanům Československa bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 21. rok věku.

V letech 1939 až 1945 přestala územní samospráva téměř existovat. Samosprávné sbory buď zanikaly, nebo ztrácely působnost ve prospěch výkonné moci a státních orgánů (Balík, Hloušek, Holzer, Šedo 2007). Ani po válce se samosprávný systém, který měl v českých zemích dlouhou tradici, neobnovil. Dvojkolejná veřejná správa byla na všech úrovních nahrazena orgány státní správy – Místními národními výbory (MNV), Okresními národními výbory (ONV) a Zemskými národními výbory (ZNV). Balík, Hloušek, Holzer, Šedo (2007, s. 134) uvádějí, že „požadavkem, který odůvodnil likvidaci samosprávy, resp. dvojkolejnosti veřejné správy, byla verbální snaha o „zprůhlednění“ veřejné správy, ale ve skutečnosti šlo pouze o její snadnější ovládnutí“.

Po roce 1948 byly v úřadech, institucích a národních výborech provedeny výrazné personální změny, které byly v souladu s politickým složením na centrální a krajské úrovni. Národní výbory (dále NV) byly charakterizovány jako instituce, které byly nositeli a vykonavateli státní moci v krajích, okresech a obcích a strážili práva a svobody lidu. Všechny NV nižšího stupně byly podřízeny NV vyššího stupně a zároveň byly NV podřízeny orgánům výkonné a vládní moci a ministerstvu vnitra (Balík, Hloušek, Holzer, Šedo 2007). V roce 1954 se konaly první přímé volby do NV, ale pouze s kandidátkou Národní fronty. Od konce 50. let byly nejzávažnější záležitosti, které měly řešit NV, prodiskutovány výbory KSČ, a ty rozhodly, jakým způsobem budou řešeny (Balík, Hloušek, Holzer, Šedo 2007). Tyto skutečnosti jsou důkazem, že i když obce ve 2. polovině 20. století fyzicky existovaly, jejich samosprávné kompetence byly v tomto období výrazně omezeny.

V roce 1990 byl jednokolejný systém veřejné správy zrušen ústavním zákonem, tento zákon také navrátil veřejnou správu zpět k dvoukolejnosti (Balík 2009). Po pádu komunistického režimu byla místní veřejná správa také součástí transformačních procesů a na demokratickém principu funguje místní samospráva opět od roku 1990 (Bernard, Kostecký, Illner, Vobecká 2011). Ještě téhož roku došlo k výměně vedoucích funkcionářů, kteří byli dříve dosazeni komunistickou stranou. Místní veřejná správa do-

stala novou podobu zákonem o obcích (obecní zřízení)⁴ a zákonem o volbách do obecních zastupitelstev⁵, hlavní zásady těchto zákonů platí dodnes. V prosinci 1992 byly principy obecního zřízení stvrzeny Ústavou České republiky v hlavě sedmé Územní samospráva. Tyto kroky však byly pouhou počáteční fází reformy územní veřejné správy, která trvala ještě několik dalších let. Současnou podobou veřejné správy a legislativním ukotvením voleb se tato práce bude podrobněji zabývat v následujících samostatných kapitolách.

3.2 Legislativní ukotvení

V mnoha zemích je základní volební princip zakotven v ústavě, jinak tomu není ani v Česku. „Přeměna individuálních hlasů voličů v kolektivní orgán na základě tohoto principu je pak zpravidla konkretizována a řízena pravidly vyjádřenými ve volebním zákonu či ve volebních řádech“ Krejčí (1994, s. 117). Jak již bylo uvedeno výše, územní samosprávě se v Ústavě ČR věnuje hlava sedmá. Ústavní zakotvení voleb do zastupitelstev obcí nalézáme konkrétně v čl. 102. Odstavec 1 uvedeného článku stanovuje principy volebního práva pro volby do zastupitelstev obcí. Způsob voleb do zastupitelstev obcí konaných ve čtyřletých intervalech (dosud v letech 1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014) se v současnosti řídí Zákonem č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí (dále jen Zákon o volbách). Volby se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení (§2 Zákona o volbách). Členem zastupitelstva obce může být zvolen každý volič⁶, u kterého není překážka ve výkonu volebního práva podle zákona o volbách §4, odst. 2, písm. a) a b).

Podle Zákona o volbách jsou volby vyhlášeny prezidentem republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Volby se konají ve dvou dnech, jen mimořádné volby⁷ se konají v jednom dni. Obecní a městská zastupitelstva, zastupitelstvo hlavního města Prahy, zastupitelstva v městských obvodech a v městských částech územně členěných statutárních měst a v městských částech Prahy se volí podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí. „Po roce 1990 platily na území České republiky v zásadě čtyři zákony upravující průběh komunálních voleb. Prvním byl zákon č. 368/1990 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí (konaly se podle něj řádné listopadové volby 1990), druhým zákon č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a místním referendu (nekonaly se

⁴ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)

⁵ Zákon č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí

⁶ Voličem se ve zkratce rozumí státní občan České republiky nebo státní občan jiného státu, který alespoň v druhý den voleb dosáhl věku nejméně 18 let a v den voleb je v dané obci hlášen k trvalému pobytu (§ 4, odst. 1 Zákona o volbách).

⁷ Opakované, dodatečné a nové volby, opakované hlasování (§ 54 a § 58 Zákona o volbách).

podle něj žádné řádné volby), třetím zákon č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů (proběhly podle něj řádné volby 1994 a 1998) a čtvrtým zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů (konaly se podle něj volby od roku 2002)“ (Balík 2009, s. 83).

V roce 1990 byl základem volebního systému systém volných kandidátních listin, který byl později upraven na poměrný volební systém s částečně vázanými kandidátky, který mírně zvýhodňuje menší strany (Outlý 2004). Po dlouhých diskusích došlo k současné kompromisní úpravě (z roku 2001), jež především změnila užívanou výpočetní formuli (nově d'Hondtova metoda) a zavedla tzv. uzavírací klauzuli (5 %), jejíž význam byl již vysvětlen v úvodu této práce a blíže se tomu věnuje část 3.3.

Je třeba poznamenat, že uzavírací klauzule mírně posiluje účinky výpočetní formule, protože hlasy, které se při přidělování mandátů nepočítají (hlasy kandidujících subjektů, které nespĺnily podmínky uzavírací klauzule), zvětšují poměr mezi slabými a silnými stranami ve prospěch stran silných.

3.3 Volební systémy v Česku a na Slovensku

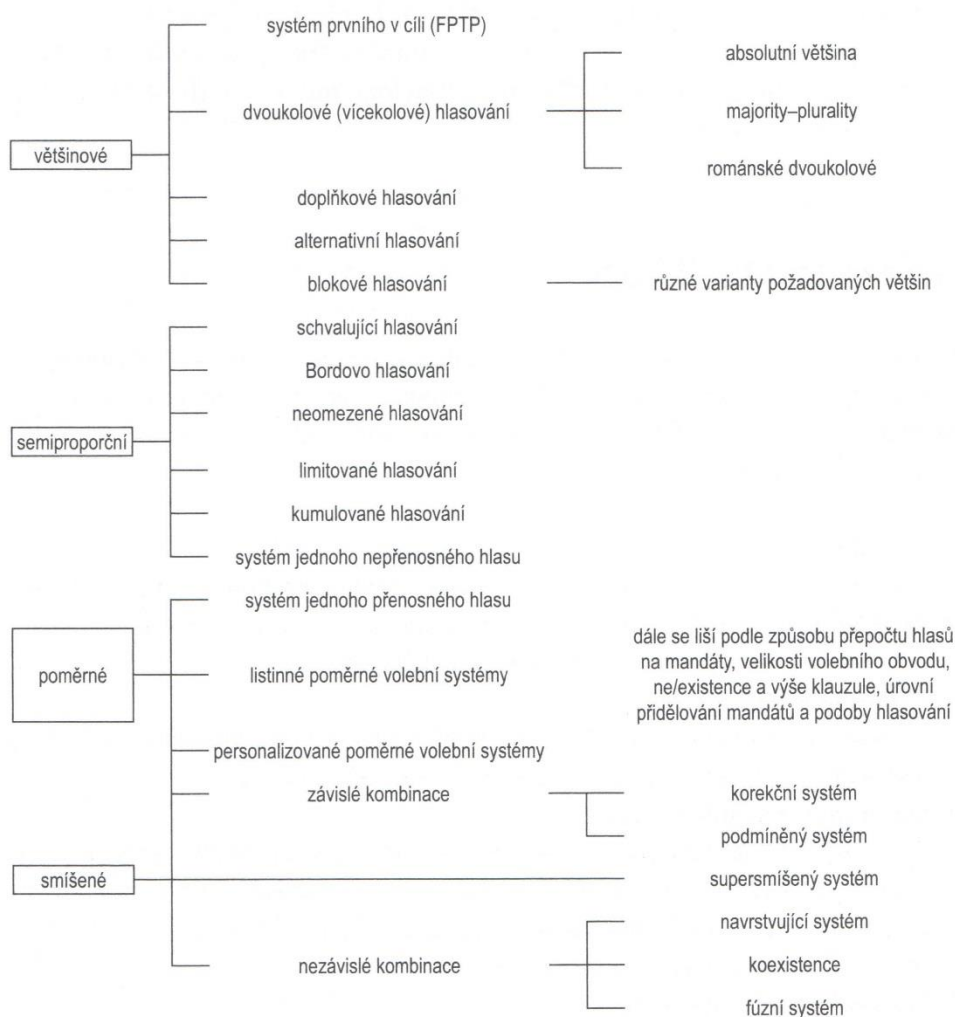
Způsob volby a rozdělení mandátů ovlivňuje volební systém, který však není všude stejný. Pod pojmem volební systémy si můžeme představit pravidla, kterými se ve volbách na základě počtu hlasů rozdělují mandáty mezi strany nebo jednotlivé kandidáty. Charakterem a povahou volebního systému je dáno to, zda proti sobě budou kandidovat politické strany (formou kandidátních listin) nebo jednotliví kandidáti (Novák, Lebeda 2004). Existuje celá řada typů volebních systémů. Volební systémy, i po odstranění nerovnosti ve volebním právu, vnášejí do voleb určité nepřesnosti. Žádný volební systém neumí vytvořit přesnou zmenšenou fotografii poměru politických sil a můžeme jej tedy považovat za narušitele demokratického ideálu. V demokracii potřebují volby systémotvorný algoritmus, pomocí kterého vytváří z jednotlivců – občanů státní systém ve smyslu zákonodárných a exekutivních orgánů (Krejčí 1994). Ke splnění těchto úkolů lze použít mnoho různých volebních systémů. Například Krejčí (1994) uvádí rozlišování volebních systémů:

- a) podle charakteru a teritoriálního rozsahu volebních obvodů (velikost teritoriálních okruhů může být rozlišována na jednomandátové okruhy nebo mnohomandátové okruhy),
- b) podle možností, které mají voliči při výběru jednotlivých kandidátů (záleží na tom, jak může volič vybrat kandidáta a zda lze měnit pořadí kandidátů na kandidátní listině či připisovat další kandidáty),

c) podle způsobu počítání hlasů a jejich převádění na mandáty.

Právě rozdělení volebních systémů podle způsobu počítání hlasů a jejich převádění na mandáty je v této práci věnováno nejvíce prostoru a to vzhledem k tomu, že je to nejčastěji používané rozdělení. Podle tohoto kritéria můžeme volební systémy rozdělit do tří kategorií: většinové systémy, systémy poměrného zastoupení a systém jednojmenného přenosného hlasování (Krejčí 1994). Novější literatura (např. Novák, Lebeda 2004) uvádí jako třetí kategorii polopoměrné volební systémy, pod kterou patří s několika dalšími i systém jednojmenného přenosného hlasování a smíšené systémy. Klasifikace volebních systémů je také uvedena na obrázku 1.

Obrázek 1: Klasifikace volebních systémů

Zdroj: Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud (2009)

Novák a Lebeda (2004) mluví o většinovém systému, když všechna křesla, která jsou v sázce, získá vítěz nebo vítězové, naopak pokud strany či kandidáti v určitém poměru mezi sebe rozdělí mandáty, na základě počtu hlasů, které získali, tak se jedná o

poměrný systém. Existuje ještě jedna kategorie, která stojí mezi většinovými a poměrnými systémy, a tou jsou polopoměrné systémy, mezi ně lze zařadit i smíšené systémy, které jsou kombinací poměrné a většinové volby (Novák, Lebeda 2004).

Většinové systémy

Tyto systémy jsou historicky starší než systémy poměrného zastoupení (Krejčí 1994). U většinových systémů je tolik volebních obvodů, kolik se volí mandátů, voliči si vybírají mezi kandidáty a v konkrétním volebním obvodu získá mandát ten, který dostane určenou většinu hlasů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010). Pokud se rozděluje více mandátů v jednom volebním obvodu, tak není cílem je rozdělit v poměru počtu hlasů, které získali kandidáti, ale rozhodující je většina hlasů. Většina může být buď relativní, nebo absolutní (Novák, Lebeda 2004).

Prostá nebo relativní většina je nejsnáze dosažitelnou. *U relativních většinových systémů* jí získá ten kandidát, který získal nejvíce hlasů v daném obvodu bez ohledu na to, jak velký je konkrétně tento zisk (Krejčí 1994). To v praxi bývá často méně než nadpoloviční většina. Tento systém (v Česku nazýván relativně většinový nebo jednokolový) je nejčastěji užívaným systémem po celém světě. Kolem 68 zemí ho používá pro volby do parlamentu, jsou to převážně bývalé britské kolonie, USA, Kanada, Indie a Nový Zéland (Novák, Lebeda 2004). Stát, ve kterém probíhají volby tímto způsobem, je rozdělen do jednomandátových obvodů, počet těchto obvodů je stejný jako počet volených zástupců. V každém volebním obvodu zvítězí kandidát, který získá největší počet hlasů. „V naprosté většině případů přináší značně disproporční volební výsledky, kdy silné strany bývají nadreprezentovány a slabé naopak, a za příznivých podmínek vede k etablování systému dvou stran, které se střídají u moci“ (Novák, Lebeda 2004, s. 23).

Dalším podtypem relativně většinového systému je tzv. *blokové hlasování*. Oproti *relativně většinovému – jednokolovému systému* je zde voleno více poslanců v jednom obvodu. Například v pětimandátovém obvodu má každý volič 5 rovnocenných hlasů, které může rozdělit mezi kandidáty, ale nesmí je kumulovat⁸. Mandáty pak získá 5 kandidátů, kteří obdrželi největší počet hlasů. Zde není důležitý počet hlasů, který získal první úspěšný a pátý úspěšný kandidát, protože oba mají jeden stejný mandát. Pod relativně většinové systémy ještě můžeme zařadit bodové hlasování. Další variantou je stranické blokové hlasování, kde si volič vybírá mezi kandidátními listinami politických stran namísto jednotlivých kandidátů. Volič v tomto případě vybírá mezi kandidátními

⁸ Jednomu kandidátovi nemůže volič udělit více než jeden hlas.

listinami politických stran a vítězná kandidátní listina získává všechny mandáty. V současné době se tento typ používá například v Singapuru, Libanonu a Tunisku (Novák, Lebeda 2004).

Absolutně většinové systémy jsou založeny na podobném principu jako relativně většinové systémy. Podstatný rozdíl oproti relativně většinovému systému je v tom, že kandidátovi, aby získal mandát, nestačí získat prostou většinu hlasů, ale nadpoloviční počet odevzdaných platných hlasů (Krejčí 1994). Jsou dva způsoby jak učinit zisk absolutní většiny pro vítězného kandidáta reálným, a to dvoukolová volba a alternativní hlasování. Dvoukolové systémy se rozcházejí do dvou odlišných variant, a to uzavřený dvoukolový systém a otevřený dvoukolový systém. Alternativní hlasování je jednokolovým typem absolutně většinového systému. V tomto případě volič kandidáty označuje číslicemi podle toho, v jakém pořadí by je volil (Novák, Lebeda 2004).

Systémy poměrného zastoupení

Systémy poměrného zastoupení bychom mohli rozdělit na jednojmenné přenosné hlasování (užíváno pouze na Maltě) a na listinné systémy (Novák, Lebeda 2004). Při využití druhého typu kandidující politické strany získávají mandáty podle toho, jaký byl poměr mezi jimi získanými hlasy (Krejčí 1994).

Podobu poměrných volebních systémů ovlivňují zejména: velikost volebního obvodu, matematická (volební) formule, uzavírací klauzule a počet a charakter úrovní volebních obvodů. Na charakter a vlastnosti volebního systému má nejvýraznější vliv právě velikost obvodů. Tento faktor nejvíce ovlivňuje to, do jaké míry bude zvolený zastupitelský sbor zrcadlit hlasování voličů. Obecně platí, že čím jsou větší volební obvody, tím je menší rozdíl mezi podílem hlasů a podílem mandátů každé strany (Novák, Lebeda 2004).

Při použití vázané kandidátní listiny může volič dělat drobné úpravy. Nejčastěji se využívá zásada preferenčního hlasování, kde voliči mají možnost měnit pořadí kandidátů na kandidátních listinách jednotlivých stran. Od roku 1989 se tento typ používal v České a Slovenské Federativní republice (Krejčí 1994).

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2, u poměrných systémů je důležité stanovit uzavírací klauzuli, která představuje uměle stanovenou hranici pro vstup do zastupitelského orgánu, strana tak musí získat potřebné množství hlasů, aby se mohla podílet na rozdělování mandátů. Uzavírací klauzule má tedy redukční funkci (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010). V Česku se uzavírací klauzule používá u všech typů voleb, které probíhají způsobem poměrného zastoupení, tedy i pro volby do zastupitelstev obcí. Hranice je u všech těchto voleb stanovena na 5 % (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010).

U systémů poměrného zastoupení je také důležitá volební formule, což jsou pravidla, podle kterých se přidělují mandáty, nejčastěji mají podobu vzorců. Volební formuli lze rozdělit do dvou skupin, a to na volební kvóty a volební dělitele (Novák, Lebeda 2004). Volební kvóty pracují s celkovým počtem odevzdaných hlasů a celkovým počtem mandátů.

Základním vzorcem je:
$$K = \frac{H}{M},$$

kde H je počet odevzdaných hlasů, M je počet mandátů a K je kvóta, podle které jsou pak stranám mandáty přisuzovány (Novák, Lebeda 2004).

V Česku se v devadesátých letech ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR používala konkrétně Hagenbach-Bischoffova kvóta. Volební dělitele pracují na principu řady dělitelů a vypočtené podíly se pak seřadí podle velikosti a mandáty se přidělí stranám, z jejichž volebního zisku byly vypočítány nejvyšší podíly. Volební dělitele tedy odstraňují problémy s nepřidělenými mandáty. V Česku se ve volbách do Poslanecké sněmovny, zastupitelstev obcí i Evropského parlamentu v současnosti používá d'Hondtova volební formule, která pracuje s posloupností dělitelů 1, 2, 3, ..., n; kde n označuje celkový počet rozdělovaných mandátů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010).

Polopoměrné volební systémy

Pod tuto skupinu volebních systémů patří limitované (omezené) hlasování, jednonájmenné nepřenosné hlasování a dále také smíšené systémy (Novák, Lebeda 2004). *U smíšených volebních systémů* se jedná o kombinaci předchozích dvou systémů, většinou nového a poměrného zastoupení.

3.3.1 Systém voleb do zastupitelstev obcí v Česku

Volby do obecních zastupitelstev probíhají na základě poměrného zastoupení. Každý volič hlasuje osobně a může na hlasovacím lístku, který obsahuje všechny volební strany, označit křížkem ve čtverečku v záhlaví sloupce s kandidáty volební strany nejvýše jednu volební stranu, a tím dává hlasy všem kandidátům této volební strany v pořadí na hlasovacím lístku (§ 34, odst. 4 Zákona o volbách). Nebo může označit v rámečku před jménem kandidáta křížkem další kandidáty, kterým chce dát hlas, a to v kterémkoliv ze sloupců, v nichž jsou vedeni kandidáti jednotlivých volebních stran (§ 34, odst. 3 Zákona o volbách). Při volbách do obecních zastupitelstev je připouštěno panašování⁹

⁹ Panašování znamená, že volič může vybírat kandidáty napříč jednotlivými kandidátkami.

(Krejčí 1994). Volič tedy může hlasovat pro jednotlivé kandidáty napříč volebními stranami, může dát jednotlivcům tolik hlasů, kolik činí počet zastupitelů v dané obci, a také může hlasovat kombinací, tedy zaškrtnutím maximálně jedné volební strany a jednotlivých kandidátů v rámci jiných volebních stran. Balík (2009) uvádí, že komunální systém v Česku je poměrný a listinný, kde volební strany předkládají voličům své kandidátní listiny. Kandidátní listiny se používají volné, kde má sice první vliv na výběr kandidátů nominující subjekt, ale voliči mohou své kandidáty vybírat z různých stran. Ve volbách v letech 1990 – 1994 byly stranám přidělovány mandáty podle poměru všech preferencí udělených kandidátům dané strany, v jejím rámci pak ale kandidátům, kteří obdrželi nejvíce preferenčních hlasů. Poté došlo k úpravě a stanovení podílu, kterého musí kandidát dosáhnout oproti průměru kandidátky, aby se změnilo jeho pořadí na kandidátce (Balík 2009). V současné době činní tento podíl 10 %.

3.3.2 Systém voleb do zastupitelstev obcí na Slovensku

Volby do obecních a městských zastupitelstev na Slovensku probíhají naopak podle relativně většinového systému (Jüptner 2009). Velikost obvodů je mezi 1 až 12 mandáty. Jednomandátové obvody se vyskytují na Slovensku spíše výjimečně, převážně jde o vícemandátové obvody, kde volba probíhá blokovým hlasováním. Blokované hlasování je v této práci podrobněji popsáno v kapitole 3.3. Kandidátní listinu mohou podat politické strany, koalice i nezávislí kandidáti. Všichni tito kandidáti jsou pak uvedeni na jednom hlasovacím lístku a jsou seřazeni podle abecedního pořadí, které je pro voliče pouze orientační, protože jsou zvoleni kandidáti s největším počtem hlasů, aniž by se přepočítávaly mandáty stranám, jako je tomu například v Česku (Balík 2009).

3.3.3 Systém voleb starostů obcí v Česku a na Slovensku

Starosta je na Slovensku volen většinovým systémem s formulí relativní většiny, což je anglosaský systém „first pass the post“ neboli „první v cíli“ (Balík 2009). Volba je v sousedním Slovensku upravena zákonem o volbách do orgánů samosprávy obcí¹⁰, v tomto zákoně je také uvedeno, že každá obec tvoří pro účel volby jednomandátový volební obvod. Používá se jednokolový systém, kandidátovi tedy stačí získat relativní většinu odevzdaných hlasů a v případě, že dva vítězní kandidáti získají stejný počet hlasů, se konají volby nové (Jüptner 2009). Podle zákona do orgánů samosprávy obcí¹¹

¹⁰ Zákon č. 346/1990 Zb., o volbách do orgánů samosprávy obcí

¹¹ Zákon č. 346/1990 Zb., o volbách do orgánů samosprávy obcí

může kandidát na starostu kandidovat i do zastupitelstva obce, ale v případě zvolení nemůže vykonávat obě funkce.

Občané si naproti tomu v Česku starostu nevolí přímo, ale přes zvolené zastupitele. V Česku starostu i jeho zástupce (místostarostu) volí zastupitelstvo ze svých řad a způsobem absolutní většiny všech zastupitelů. Starosta je obvykle zvolen na ustavujícím zasedání.

3.3.4 Zhodnocení volebních systémů

Výhoda většinových volebních systémů spočívá v jednoduchosti a úzké vazbě mezi zvoleným zastupitelem (starostou) a jeho voliči, naopak nevýhodou může být disproporcionalita volebních výsledků. Čmejrek, Bubeníček a Čopík (2010, str. 53) dokonce tvrdí, že „většinové volební systémy nedostatečně odrážejí rozložení politických sil a selhávají v tom, co je hlavním úkolem voleb“.

Mezi výhody systému poměrného zastoupení lze zařadit skutečnost, že lépe vystihuje preference voličů. Na druhou stranu je složitější, zejména z toho důvodu, že se hlasy musí přepočítávat a zavádět volební klauzule, aby se do zastupitelstva nedostalo až příliš mnoho politických subjektů.

Forma slovenského volebního systému v komunálních volbách se může zdát srozumitelnější pro voliče, a zároveň spíše odpovídá jejich vůli. Na Slovensku je do orgánů obce voleno dvojími volbami, zvláště je volen starosta a zvláště zastupitelstvo. Pokud je starosta odvolán nebo z nějakého jiného důvodu skončí v této funkci, tak se vyhlásují nové volby, stejně tak v případě stejného počtu hlasů dvou kandidátů při volbách. Z těchto hledisek může dojít k velkému počtu mimořádných voleb a v oblastech s nedostatkem lidských zdrojů i k riziku, že se o funkci starosty nebude nikdo ucházet. Možný problém může nastat v případě, že bude nominován pouze jeden kandidát, protože nelze hlasovat proti a teoreticky ke zvolení starosty slovenské obce stačí jediný hlas.

4 Orgány obce

Orgány obce jsou v Česku podle Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) (dále jen zákon o obcích) zastupitelstvo obce, rada obce, starosta obce a obecní úřad. Zastupitelstvo obce schvaluje počet volených členů zastupitelstva pro následující volební období, přičemž bere v potaz zejména počet obyvatel. Orgány obce jsou formulovány na základě výsledku volby. Počet členů v zastupitelstvech se udává podle počtu obyvatel dané obce (viz Tab. 4). Na Slovensku jsou za orgány obce podle Zákona o č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení považovány obecní zastupitelstvo a starosta obce.

Tabulka 4: Počet zastupitelů obce podle počtu obyvatel obce

Počet obyvatel obce	Počet zastupitelů obce
do 500	5 - 15
500 - 3000	7 – 15
3000 - 10 000	11 – 25
10 000 - 50 000	15 – 35
50 000 - 150 000	25 – 45
nad 150 000	35 - 55

Zdroj: Čmejrek 2008, vlastní zpracování

Dále se práce bude zaměřovat na starosty a na zastupitele, ostatní orgány již blíže zmiňovány nebudou.

4.1 Role zastupitelstva a rady v obcích Česka

Čmejrek, Bubeníček, Čopík (2010, s. 39) uvádí, že „zastupitelstvo je základním orgánem obecní samosprávy, protože o jeho složení rozhodují přímo občané“. Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením, ke kterému dojde po ukončení hlasování a na prvním zasedání zastupitelstva musí složit zvolení zastupitelé slib. Zastupitelská demokracie je charakterizována tzv. reprezentativním mandátem, což znamená, že zastupitel není vázán žádnými příkazy, pokyny, nařízeními a je povinen hlasovat a vykonávat mandát pouze podle svého nejlepšího svědomí (Balík 2009). Ze zákona o obcích vyplývá, že zastupitel má 3 základní práva a to právo iniciativy, právo interpelace a právo informace. *Právo iniciativy* znamená, že mohou předkládat zastupitelstvu obce, radě obce, výborům a komisím návrhy na projednání. Právem *interpelace* mají zastupitelé umožněno vznášet dotazy dalším orgánům nebo členům orgánů obce. *Právo informace* znamená, že zastupitel může požadovat od zaměstnanců obce informace, které souvisejí s výkonem jeho funkce (Koudelka 2007). Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech, které patří do samostatné působnosti obce. Zastupitelstvu je například vyhrazeno schvalovat program rozvoje obce, schvalovat územní a regulační plán, rozpočet a závěrečný účet, vydávat obecně závazné vyhlášky, rozhodovat o vyhlášení místního referenda, navrhovat změny katastrálních území uvnitř obce, schvalovat dohody o změně hranic obce a o slučování obcí. Dále zastupitelstvo zřizuje a ruší výbory, je povinno zřídit finanční a kontrolní výbor a volit starostu, místostarostu a další členy rady (Zákon o obcích). Aby bylo usnesení zastupitelstva obce, rozhodnutí nebo volba platná, musí být souhlas nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva obce, pokud se zastupitelstvo nesejde po dobu delší než 6 měsíců tak, aby bylo schopno se usnášet, je rozpuštěno Ministerstvem vnitra. Zasedání zastupitelstva obce svolává a řídí starosta, zastupitelstvo se schází podle nutnosti, ale minimálně jedenkrát za 3 měsíce (Čmejrek 2008).

4.2 Role zastupitelstva na Slovensku

Systém obecní samosprávy na Slovensku funguje na principu duální struktury, kde starosta představuje výkonnou moc a zastupitelstvo moc legislativní. K prolínání mezi oběma složkami dochází zejména prostřednictvím rady obce a zástupcem starosty (Jüptner 2009). Zastupitelstvo a starosta se na Slovensku volí přímo, naopak slovenský komunální systém nezná orgán obdobný české radě (Balík 2009). Oba orgány mají samostatnou legitimitu, která je odvozena od souběžných voleb, po kterých získávají čtyřletý mandát (Jüptner 2009). Počet členů zastupitelstva na Slovensku je uveden v tabulce č. 5. Podle slovenského zákona¹² je zastupitelstvo kolektivní orgán, který určuje základ pro činnost obecní samosprávy, určuje základní pravidla pro hospodaření obce a nakládání s majetkem, schvaluje rozpočet a územní plán a rozhoduje o zavedení a určení výše místních daní. Zastupitelstvo také může zřizovat poradní orgány a schází se na veřejných zasedáních minimálně jednou za 2 měsíce. Aby bylo usnesení zastupitelstva platné, tak jsou zapotřebí hlasy nadpoloviční většiny přítomných zastupitelů (Jüptner 2009). Ze svých řad volí starostova zástupce (Koudelka 2007, cit. v Balík 2009). Ve slovenských obcích je zřízena navíc funkce tzv. hlavního kontrolora, který je volen zastupitelstvem, ale ne z jejich řad. Kontrolor zodpovídá za vnitřní kontrolu v oblasti hospodaření a lokální legislativy a je volen zastupitelstvem na dobu šesti let (Nižňanský 2005, cit. v Jüptner 2009, s. 208).

Tabulka 5: Počet zastupitelů obce podle počtu obyvatel obce na Slovensku

Počet obyvatel obce	Počet zastupitelů obce
do 40	3
41 – 500	3 – 5
501 – 1 000	5 – 7
1 001–3 000	7 – 9
3 001 – 5 000	9 – 11
5 001 – 10 000	11 – 13
10 001 – 20 000	13 – 19
20 001 – 50 000	15 – 25
50 001 – 100 000	19 – 31
Nad 100 000	23 – 41

Zdroj: Zákon č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení

¹² Zákon č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení

4.3 Role starostů v Česku

Starosta obce zastupuje obec navenek, do funkce je stejně jako místostarosta volen zastupitelstvem obce z řad svých členů, starosta a místostarosta musejí být na rozdíl od zastupitelů občany České republiky. Starosta a místostarosta odpovídají za výkon své funkce zastupitelstvu (Čmejrek 2008). Podle Balíka (2009) je to spíše paradox, protože starosta zastupuje obec navenek, ale je teoreticky orgánem bez pravomocí a nemá povahu statutárního orgánu a tudíž musí činit úkony až po schválení zastupitelstvem nebo radou obce, jinak se vystavuje trestněprávní a občanskoprávní odpovědnosti. Bernard, Kostecký, Illner, Vobecká (2011, s. 31) uvádí, že „nejdůležitějším aktérem samosprávy je starosta, který představuje lokálního leadera“ a odůvodňují to tím, že výkon role starosty velmi ovlivňuje fungování celé samosprávy. Jak vyplývá ze Zákona o obcích, patří mezi povinnosti starostů zejména odpovědnost za včasné objednání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý rok, dále zaměstnává pracovníky obecního úřadu, uzavírá a ukončuje pracovní poměr se zaměstnanci obce a stanoví jim plat, odpovídá za informování veřejnosti o činnosti obce a rozhoduje o záležitostech samostatné působnosti obce svěřených mu radou obce. V obcích, kde není tajemník obecního úřadu, zabezpečuje výkon přenesené působnosti. Starosta také svolává a řídí zasedání zastupitelstva obce a rady obce, podepisuje zápisy z jednání a spolu s místostarosty podepisuje rovněž právní předpisy obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010).

Například Bernard (2012) uvádí, že vrcholný orgán lokální samosprávy představuje zastupitelstvo a se starostou se dělí o rozhodovací pravomoc, ale zároveň, že ve skutečnosti to funguje poněkud odlišně – starosta výrazně ovlivňuje agendu zastupitelů a také často zastupitelstvu předkládá k diskusi problematiku, která je pouze v jeho kompetenci a nemusel by ji se zastupitelstvem konzultovat. Z práce Váněho (2012) také vyplývá, že občané v Česku mají větší důvěru ke starostům než k zastupitelstvu jako celku. V menších obcích je dokonce role zastupitelstev oproti starostovi vnímána jako sekundární, zato starosta bývá identifikován jako nejdůležitější aktér samosprávy (Bernard 2012). V malých obcích potvrdil dominantní roli starosty v samosprávě.

4.4 Role starostů na Slovensku

„Starosta na Slovensku představuje hlavu obecní exekutivy, rozhoduje o všech otázkách správy obce, které nejsou zákonem vyhrazeny zastupitelstvu“ Jüptner (2009, s. 207). Také zastupuje obec navenek, funguje jako její statutární zástupce a stejně jako v Česku svolává a řídí jednání zastupitelstva. Oproti českým starostům má však starosta na Slovensku právo pozastavit rozhodnutí zastupitelstva, pokud odporuje zákonu nebo

je pro obec nevýhodné (Jüptner 2009). Na druhou stranu může být starosta na Slovensku také odvolán a to prostřednictvím místního referenda (Jüptner 2009).

Obecní úřad funguje jako administrativní aparát slovenských obcí, je řízen přednostou nebo starostou. Starostové ho řídí především v malých obcích, kde není zřízena funkce přednosty, kterého jmenují a odvolávají starostové.

Klimovský (2004, s. 73) tvrdí, že „vzhledem k přímé volbě a výrazným exekutivním kompetencím patří Slovensko k zemím se silným postavením starosty“. Tomu přidává i fakt, že podle IVO (Institut pro veřejné otázky) z let 2001-2002, pokládalo přes 60 % obyvatel starostu za nejvlivnějšího jednotlivce nebo skupinu v rámci obce (Velšic 2003, cit. v Jüptner 2009).

5 Metodika a data

5.1 Zdroje dat

Pro tuto práci byla použita data ze dvou zdrojů, těmi jsou za prvé seznam kandidátů, pořizovaný Českým statistickým úřadem na základě dat převzatých od registračních úřadů¹³ za roky 2010 a 2014 a za druhé data od firmy BISNODE, konkrétně byly použity databáze obcí se starosty a kontakty vycházející z výsledků komunálních voleb v posledních dvou letech. Charakter sběru těchto dat je nicméně náročný, a tak jsou tyto databáze ke stavu na počátku roku 2011 a 2015 a ne přímo v podzimu, kdy se volby do zastupitelstev obcí konaly.

Pro naplnění cílů této práce bylo třeba propojit databáze seznamu kandidátů a starostů obcí. Při tomto propojování na základě pouhého jména a příjmení kandidátů v rámci jedné obce se mohl vyskytnout problém s tím, že má více kandidátů v dané obci shodné jméno. Pokud k tomuto došlo, byla daná obec kontaktována a ověřena správnost údajů. Také mohly nastat výjimečné situace, kdy se aktuální starosta nenacházel v původním seznamu kandidátů a to proto, že se v některých obcích konaly nové nebo do-datečné volby (obce Libenice, Přehvozdí, Vrbčany, Třebovle a Barchovice).

Z hlediska analýzy může být dále problém změna příjmení u žen, když se provdají. Stejný problém mohl nastat i při zjišťování, zda starosta po volbách v roce 2010 obhájil svůj post i po následujících volbách v roce 2014, kdy se porovnávaly databáze

¹³ Registračními úřady jsou všechny pověřené obecní úřady a obecní úřady v obcích, kde jsou zřízeny alespoň 2 odbory (§ 12 a § 13 Zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí).

BISNODE z let 2011 a 2015. V průběhu volebního období mohl rovněž starosta odstoupit, což z dostupných dat již nelze zjistit. Evidence aktuálního stavu zastupitelů a starostů bohužel neexistuje.

5.2 Metodika

Hypotézy stanovené na základě literatury v úvodu byly ověřovány pomocí analýzy výše uvedených dat. Pro potřeby analýzy bylo 89 obcí v okrese Kolín rozděleno do kategorií podle počtu obyvatel. Ve zkoumaném okrese bohužel nejsou zastoupeny všechny velikostní kategorie obcí, chybí obce nad 50 000 obyvatel a obce nad 5000 obyvatel se zde nacházejí pouze dvě – Český Brod s necelými sedmi tisíci obyvatel a město Kolín s počtem 31 000 obyvatel. Z tohoto důvodu je v tabulkách vynechána kategorie obcí od 10 000 do 19 999 obyvatel.

Pro některé analýzy bylo použito rozdělení obcí do šesti kategorií podle počtu zastupitelů. Kategorie jsou uvedeny v následující tabulce (Tab. 6). Do jedné kategorie byly z důvodu malého počtu obcí sloučeny obce s třinácti a patnácti zastupiteli a obce, kde se v zastupitelstvu nachází více než 20 osob, kam patří pouze tři obce – Český Brod a Pečky s 21 zastupiteli a Kolín s 27 zastupiteli.

Tabulka 6: Rozdělení obcí podle počtu mandátů

Počet mandátů	Počet obcí
5	9
7	44
9	18
11	10
13 - 15	5
21 - 27	3

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Jako ukazatele míry politické participace byly použity:

- volební účast,
- počet kandidátů na počet obyvatel,
- a počet kandidátů na mandát.

Ukazatele jsou v práci dále členěny podle počtu obyvatel, resp. podle velikostních kategorií obcí a také podle počtu zastupitelů v dané obci (Tab. 6). Zájem o kandidaturu byl zjišťován z dat registru kandidátů ČSÚ, kde jsou uvedeni všichni kandidáti společně s informací o zisku mandátu. Právě poměr počtu kandidátů k počtu volených zastupitelů

používají jako měřítko soutěživosti Ryšavý a Šaradín (2011). Volební účast ovlivňují faktory jako velikost obce (podle Šaradína (2004) mají menší obce pravidelně vyšší volební účast), soutěživost voleb, lokální socioekonomické a demografické faktory (vzdělání, nezaměstnanost...) a dosavadní politická situace v obci. Balík (2009) se domnívá, že počet kandidátů na počet mandátů ovlivňuje volební účast pozitivně do doby, než počet kandidátů dosáhne dvojnásobku zastupitelských míst.

Ze stejné databáze, tedy z registru kandidátů ČSÚ, vycházel také další cíl práce – analýza pořadí starostů před volbami (na kandidátních listinách) a jejich pořadí po volbách (na základě zisku hlasů potřebných pro posun v rámci kandidátní listiny), která nám ukazuje, zda si starostové ve volbách polepšili a zastupitelstvo při jejich volení bralo ohled na zájem voličů, nebo zda byli starosty zvoleni i lidé, kteří se v pořadí po volbách propadli. Dále bylo zkoumáno, zda starostové obdrželi od voličů absolutně nejvíce hlasů.

Rovněž byla zkoumána stabilita starostů, jejímž ukazatelem bylo zvoleno obhájení postu starosty ve dvou posledních volbách, tedy v letech 2010 a 2014.

Vzhledem k tomu, že v Česku se v komunálních volbách dávají hlasy primárně politickým stranám, a až poté se přihlíží k hlasům pro konkrétního kandidáta, tak se práce snažila zjistit, zda jsou starostové z vítězné strany či nikoliv.

U charakteristik starostů se vycházelo z dat uvedených v registru kandidátů, zjišťovaly se následující ukazatele – věk, pohlaví, povolání a dosažené vzdělání, přičemž především dosažené vzdělání, ale také i povolání, jsou ukazatele pro vyjádření lidského kapitálu. Vysokoškolské vzdělání se z dostupných dat určovalo podle uvedeného titulu, jehož uvedení je však dobrovolné.

Analýzu dat doplňují rovněž mapy, pro znázornění jevů byly použity kartogramy. Intervaly byly u kartogramů určeny přirozeným rozdělením podle četnosti výskytu daných jevů a dále vhodně zaokrouhleny.

6 Empirická část

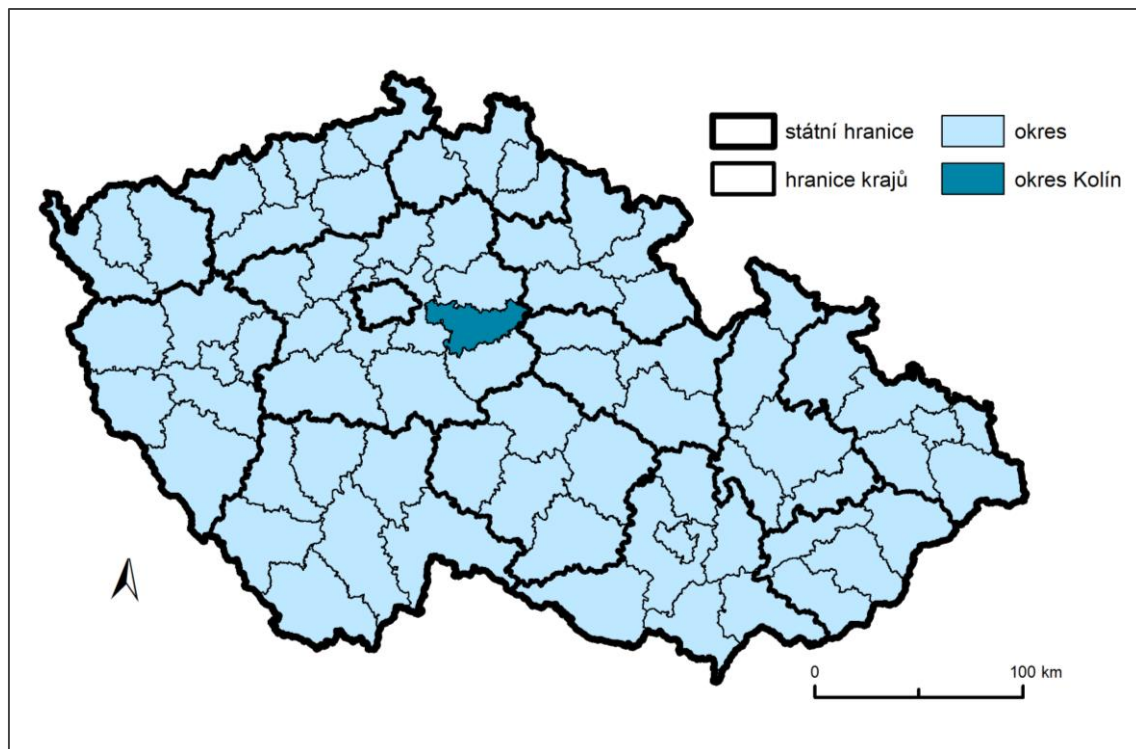
V úvodu stanovené cíle práce, tedy jednotlivé dílčí otázky a hypotézy byly ověřovány na okresu Kolín, jehož výběr byl zdůvodněn již v úvodní části. Kde to bylo vhodné, byly hodnoty konfrontovány s hodnotami na úrovni celého Česka.

6.1 Základní charakteristika okresu Kolín

Okres Kolín leží ve východní části Středočeského kraje, sousedí s okresy Hradec Králové, Pardubice, Nymburk, Praha-východ a Kutná Hora (viz Obr. 2). Má rozlohu 744

km² a 98 000 obyvatel. V okrese Kolín se nachází 89 obcí, z toho je 6 měst, z nichž 2 jsou obce s rozšířenou působností a 3 městysy (ČSÚ 2014c).

Obrázek 2: Poloha okresu Kolín v rámci Česka

Zdroj: vlastní zpracování

Struktura obcí okresu Kolín je znázorněna v tabulce 7. V Česku má čtvrtina samosprávných obcí méně než 200 obyvatel a další třetina nepřesahuje hranici 500 obyvatel (Ryšavý, Šaradín 2011), tudíž lze říci, že z tohoto pohledu má okres Kolín průměrnou nebo podobnou sídelní strukturu jako celé Česko. Ve zkoumaném okrese bohužel nejsou zastoupeny všechny velikostní kategorie obcí, chybí obce nad 50 000 obyvatel a obce nad 5 000 obyvatel se zde nacházejí pouze dvě a to Český Brod s necelými sedmi tisíci obyvatel a město Kolín se 31 tisíci obyvatel.

Tabulka 7: Členění obcí v okrese Kolín podle počtu obyvatel

Velikostní kategorie	Počet obcí
Do 199	14
200 - 499	32
500 - 999	24
1 000 - 1 999	13
2 000 - 4 999	4
5 000 - 9 999	1
10 000 - 19 999	0
20 000 - 49 999	1
50 000 - 99 999	0
Nad 100 000	0

Zdroj: BISNODE (2015), vlastní zpracování

6.2 Analýza

Hlavním cílem práce je zjistit zdali má na to, kdo bude starostou, větší vliv pořadí starostů na kandidátní listině nebo počet hlasů, který obdrželi od voličů. Zkoumáno dále bylo, zda je starosta z vítězné volební strany a jestli se starostům daří obhajovat své mandáty z předchozího funkčního období nebo se v některých obcích starostové častěji obměňují. Hodnoceny byly také ukazatele volební participace – volební účast a zájem o kandidaturu. V neposlední řadě se následující část práce zaměřuje i na další charakteristiky starostů a zastupitelů.

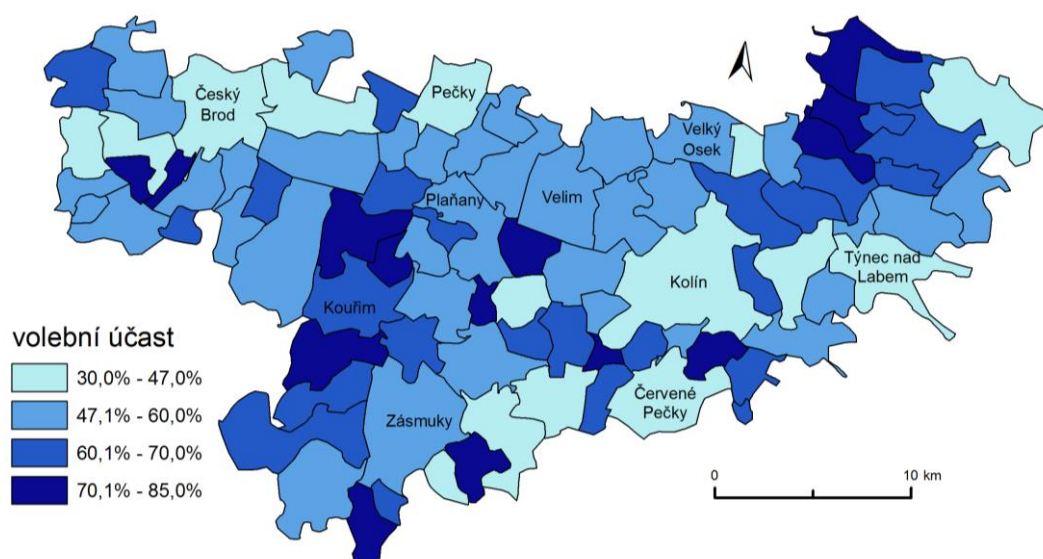
Volební účast

S volební účastí je také přímo spojena jedna z výzkumných otázek, která se týká zájmu o kandidaturu. Dalo by se předpokládat, že čím větší bude v obci poměr kandidátů a volených zastupitelů (mandátů), tím větší bude volební účast. Pro zjištění jak moc spolu tyto 2 ukazatele souvisí, mohou posloužit mapy volební účasti (Obr. 3) a mapa počtu kandidátů do zastupitelstva na počet mandátů (Obr. 4). Korelace těchto dvou ukazatelů vyšla velice nízká, tedy nebyla prokázána závislost. Naopak silná závislost byla zjištěna při korelaci volební účasti a počtu kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel.

Celkem bylo v Česku v roce 2014 evidováno 8 407 047 voličů, kteří se mohli podílet na volbě do zastupitelstev obcí, volební účast byla 44,5 %. V okrese Kolín byla volební účast mírně vyšší, kdy ze 77 864 voličů přišlo k volbám 48,9 %. Volební účast v okrese Kolín je znázorněna v níže uvedené mapě (Obr. 3). Ve větších obcích je zpravidla menší volební účast než v obcích menších. Nejvyšší volební účast byla v obci Ždánice, téměř 84 %, dále v obcích Klášterní Skalice, Mrzky, Skvrňov, Břežany I v jihozápadní části a Ohaře, Žehuň, Polní Chrčice v severovýchodní části okresu. V těchto obcích se volební

účast nacházela v intervalu 76 – 79 %¹⁴. Naopak v obcích Přišimasy, Bečváry a Klučov v severozápadní části okresu a v Kořenicích volební účast nepřesáhla ani hranici 40 %. Zajímavé je zjištění, že ve všech těchto obcích, kde byla nejnižší volební účast, byl shodný počet kandidátů s počtem mandátů. Zároveň ve 25 obcích s nejvyšší volební účastí kandidovalo přes 2,6 kandidátů na mandát, což je s ohledem na to, že jde převážně o obce s počtem obyvatel do 500 obyvatel, kde byl průměrný počet 1,9 kandidátů na mandát, významně vyšší hodnota. Z výše uvedeného lze odvodit významnost a souvislost participace v obcích, kdy můžeme zejména v menších obcích okresu Kolín říci, že spolu souvisí počet kandidátů a počet osob, které přijdou k volbám, tedy čím více kandidátů do zastupitelstva v obci je, tím vyšší je tam také volební účast. Nepřímo bylo také zjištěno, že zájem obyvatelstva o kandidaturu má průkazný vliv také na volební účast obyvatelstva ve volbách.

Obrázek 3: Mapa volební účasti v komunálních volbách v okresu Kolín v roce 2014

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Zájem o kandidaturu – analýza podle kategorií obcí v okrese Kolín

V Česku je v některých obcích problém s nedostatkem kandidátů do zastupitelstva a to zejména v těch menších. V následující tabulce 8 je pro srovnání s celým Českem uveden počet obcí, kde kandidovalo do obecních zastupitelstev přesně tolik občanů, jako byl počet udělovaných mandátů. V okrese Kolín tento případ nastal v deseti obcích. Volební účast v těchto obcích činila 50,1 %, což je zajímavé vzhledem k tomu, že celková

¹⁴ Podrobná mapka administrativního členění okresu Kolín je uvedena v Příloze č. 1.

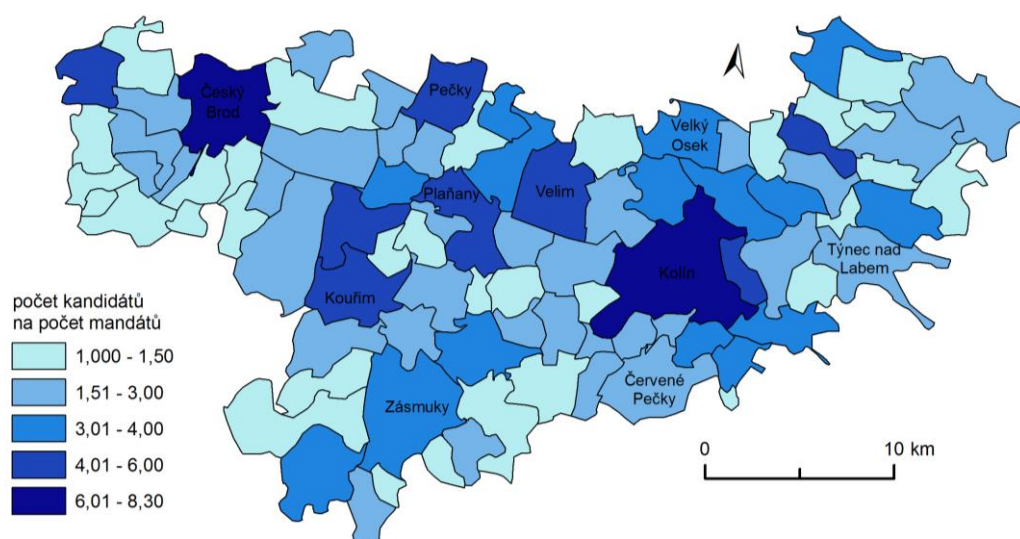
volební účast v okrese Kolín byla 48,9 %, čili přestože voliči neměli v podstatě o čem rozhodovat, tak je v těchto obcích volební účast nad průměrem. V osmi z těchto deseti obcích se volilo mezi pěti až devíti zastupiteli, jsou zde ale zastoupeny, ale také 2 obce, kde je počet zastupitelů vyšší, konkrétně v Bečváry s jedenácti a Klučov s patnácti zastupiteli.

Tabulka 8: Počet obcí v Česku bez možnosti výběru kandidátů v komunálních volbách v letech 1994–2014

Rok	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Počet obcí bez možnosti výběru	860	1006	797	765	659	674
% ze všech obcí	14	16	13	12	11	11
% z obcí s < 200 obyvateli	24	30	24	22	21	20

Zdroj: Ryšavý, Šaradín 2011, ČSÚ (2014b)

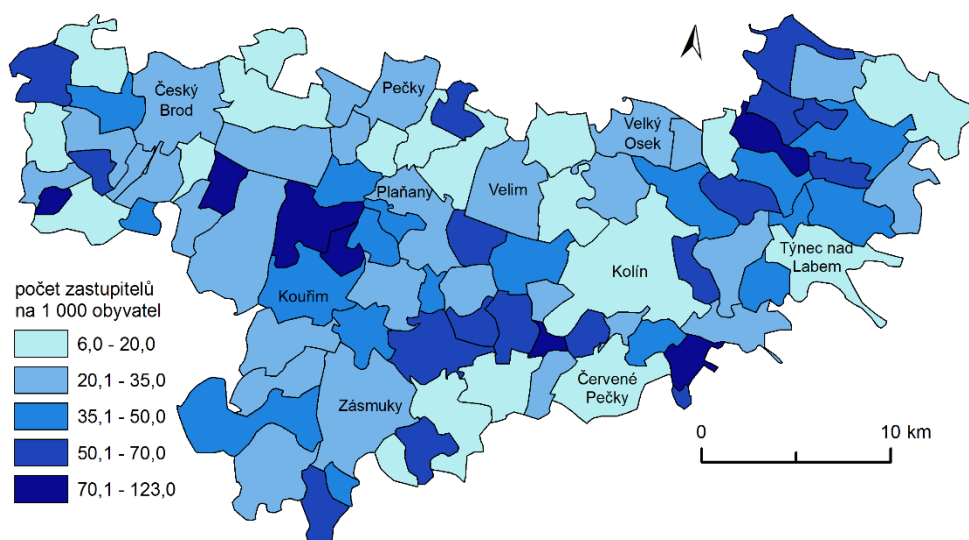
Obrázek 4: Počet kandidátů do zastupitelských voleb na mandát v roce 2014 v okrese Kolín

Zdroj: ČSÚ (2014b)

Z mapy počtu kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel (Obr. 5) je vidět, že v největších obcích tohoto okresu je počet kandidátů nižší než u menších obcí, tedy že participace občanů ve větších obcích není tak výrazná, jako tomu je v obcích menších.

Obrázek 5: Mapa počtu kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel v okrese Kolín v roce 2014

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Zejména v malých obcích se Česko potýká s nedostatkem lidských zdrojů. Podle dat ČSÚ (2014b) kandidovalo do voleb do zastupitelstev obcí v roce 2014 celkem 211 278 kandidátů a celkem se zvolilo 59 573 zastupitelů (3,55 kandidátů na mandát). V okrese Kolín se ve volbách do zastupitelstev obcí o mandát ucházelo 2 187 kandidátů a 767 z nich mandát na základě výsledků voleb získalo (2,85 kandidátů na mandát). S ohledem na skutečnost, že velikostní struktura obcí v okrese Kolín je ve srovnání s celým Českem podobná, můžeme konstatovat, že zájem o kandidaturu je v okrese Kolín obecně nižší.

Na příkladu okresu Kolín byla dále provedena analýza zájmu o kandidaturu podle velikostních kategorií obcí a poté také podle kategorií dle počtu zastupitelů. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 9. Počet kandidátů na mandát se v obcích do 5 000 obyvatel s přibývajícím počtem obyvatel zvyšuje. Obce s vyšším počtem obyvatel nemají reprezentativní zastoupení, aby mohli být učiněny jakékoli závěry.

Tabulka 9: Zájem o kandidaturu do voleb do zastupitelstva v okrese Kolín podle velikostních kategorií obcí v roce 2014

Velikostní kategorie	Počet obcí	Počet kandidátů	Průměrný počet kandidátů	Počet mandátů	Průměrný počet mandátů	Kandidáti na mandát
Do 199	14	117	8,4	88	6,3	1,33
200 - 499	32	495	15,5	226	7,1	2,19
500 - 999	24	501	20,9	200	8,3	2,51
1 000 - 1 999	13	444	34,2	147	11,3	3,02
2 000 - 4 999	4	241	60,3	58	14,5	4,16
5 000 - 9 999	1	173	173,0	21	21,0	8,24
10 000 -19 999	-	-	-	-	-	-
20 000 - 49 999	1	216	216,0	27	27,0	8,00

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Z dat je patrný i výrazný růst počtu kandidátů do zastupitelstva na mandát podle počtu udělovaných mandátů. Jelikož hranice počtu volených zastupitelů souvisí s počtem obyvatel v obci (viz Ústava ČR), potvrzuje tabulka 10 zároveň nepřímo i růst počtu kandidátů na mandát s rostoucí velikostí obce.

Tabulka 10: Počet kandidátů na mandát v obcích okresu Kolín ve volbách 2014

Počet mandátů v obci	Počet kandidátů na mandát
5	1,96
7	1,98
9	2,76
11	2,73
13 - 15	3,4
21 - 27	7,16

Zdroj: ČSÚ (2014b)

Pořadí starostů

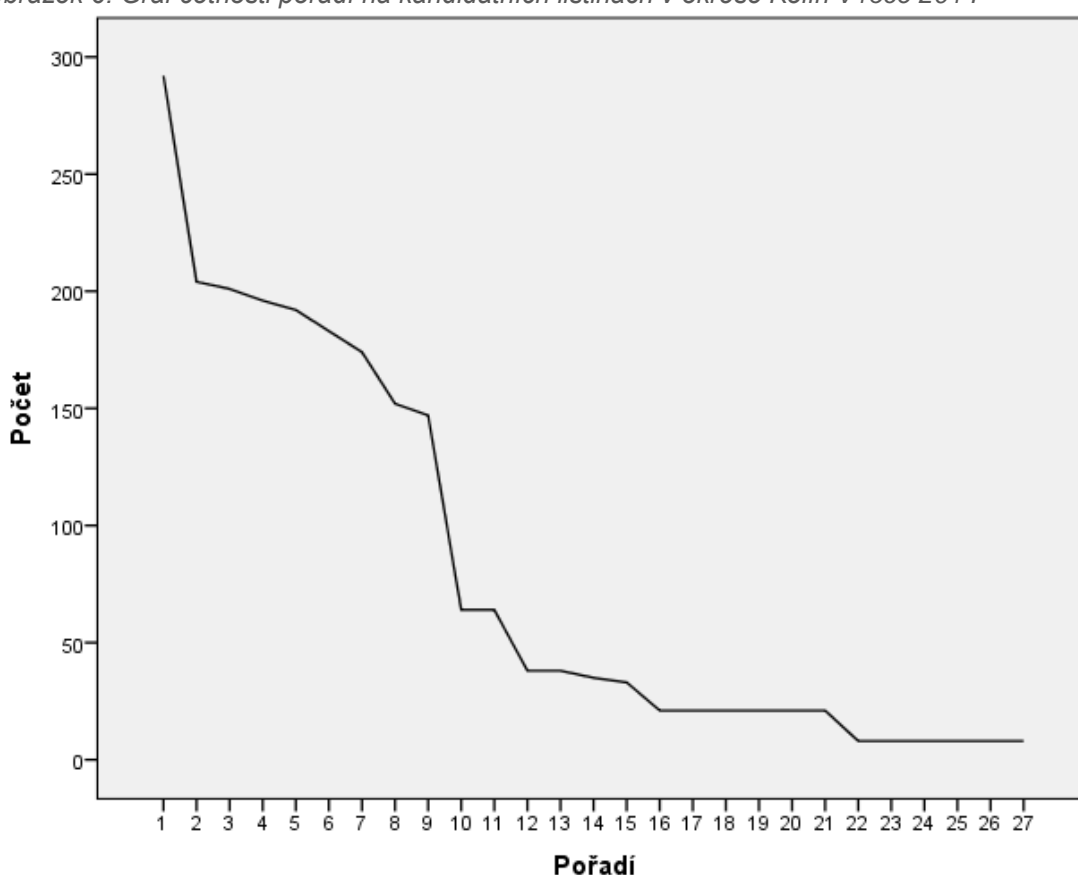
Co se týká pořadí kandidátů na kandidátní listině, byli starostové nejčteněji umístěni na první pozici, což je logické vzhledem k tomu, že ať už má kandidující strana jakýkoliv počet kandidátů, tak prvního má v každém případě. Nezávislí kandidáti, kteří kandidují, samostatně jsou zvláštním případem.

V sedmi obcích z celkového počtu 89 obcí nastal případ, kde kandidovali pouze nezávislí kandidáti a žádná politická strana, hnutí, koalice či sdružení nezávislých kandidátů. Všichni kandidáti se proto v těchto obcích nacházeli z pohledu pořadí na prvním místě kandidátní listiny. V této skupině sedmi obcí se ve čtyřech případech stal starosta kandidát, který obdržel od voličů absolutně největší počet hlasů, ve dvou případech se stal starostou kandidát, který dostal druhý největší absolutní počet hlasů, a v jednom

případě dokonce nastalo, že se starostou stal kandidát, který se podle absolutního počtu hlasů umístil až na sedmém z osmi míst.

Frekvenci pořadí na kandidátních listinách nejlépe vystihuje následující graf (Obr. 5), ze kterého lze vidět, že kandidáti se na desátém a dalším místě vyskytují jen zřídka. Pro korektnost je také třeba zmínit, že počet kandidátů na kandidátní listině je limitován počtem členů volených do příslušného zastupitelstva obce. Pouze v případě, má-li se v obci volit 7 a méně členů zastupitelstva, může volební strana na kandidátní listině uvést kandidátů více. Tedy v obcích, kde se má volit 7 členů zastupitelstva, může být na kandidátní listině uvedeno až 9 kandidátů, má-li se volit 6 členů až 8 kandidátů a má-li se volit 5 členů až 6 kandidátů (§ 22, odst. 2 Zákona o obcích).

Obrázek 6: Graf četnosti pořadí na kandidátních listinách v okrese Kolín v roce 2014

Zdroj: ČSÚ (2014b), BISNODE (2015); vlastní zpracování

Výzkumnou otázkou předkládané práce bylo, zda se stávají starosty spíše kandidáti, kteří byli na předních místech kandidátních listin vítězných volebních stran, nebo spíše kandidáti, kteří obdrželi od voličů absolutně nejvyšší počet hlasů. Po analýze výsledků voleb do zastupitelstev obcí v roce 2014 v okrese Kolín bylo zjištěno, že průměrné pořadí všech 89 starostů, kteří byli zvoleni v tomto okrese, je 1,36, zatímco průměrné pořadí všech kandidátů na kandidátní listině před volbami je 7. Průměrné pořadí starostů

a kandidátů je přehledněji uvedeno v tabulce 11. V obcích, kde se rozdělovalo pouze 5 mandátů, figuroval pouze jeden starosta na druhém místě, ostatní starostové figurovali na prvním místě kandidátních listin. V šesti obcích se sedmi zastupiteli došlo k tomu, že několik nezávislých kandidátů kandidovalo zvlášť, čili se všichni nacházeli na prvním místě kandidátní listiny. V obcích s jedenácti zastupiteli se zvolení starostové všichni nacházeli na prvním místě kandidátní listiny. V obcích, které mají 13 až 15 zastupitelů se pouze jeden starosta nacházel na jiném než prvním místě kandidátní listiny. V okrese Kolín mají pouze tři obce více než 20 zastupitelů, jsou to Pečky a Český Brod s 21 zastupiteli a Kolín s 27 zastupiteli. V Kolíně a Českém Brodě byli zvoleni starostové, kteří se nacházeli na prvním místě a v Pečkách kandidát, který se nacházel na čtvrtém místě kandidátní listiny.

Tabulka 11: Pořadí starostů v obcích podle počtu mandátů

Počet mandátů	Počet obcí	Procenta	Průměrné pořadí kandidátů	Průměrné pořadí starostů
5	9	10,1	2,8	1,1
7	44	49,4	4,1	1,57
9	18	20,2	4,9	1,17
11	10	11,2	5,9	1
13 - 15	5	5,6	7,8	1,6
21 - 27	3	3,4	12,3	2

Zdroj: ČSÚ (2014b), BISNODE (2015); vlastní zpracování

Na základě tabulky 11 můžeme usuzovat, že strany navrhují své kandidáty na starosty do popředí. Ne vždy ale na první místo, průměrné pořadí starostů na kandidátních listinách v obcích okresu Kolín je 1,36.

Průměrné pořadí starostů po výsledcích voleb je 1,38. U 60 starostů (z 89 obcí v okrese) volba nezměnila jejich pořadí na kandidátní listině, 20 starostů se v pořadí propadlo a pouze 9 kandidátů, kteří se stali starosty, si polepšilo. Z dvaceti starostů, kteří se v pořadí propadli, jich po volbách 16 figurovalo na druhém místě, tři se propadli na třetí místo a jeden kandidát se propadl z pátého na šesté místo. Devět starostů, kteří si ve volbách polepšili své pořadí, mělo průměrné pořadí před volbami 3,8 a 1,4 po volbách, přičemž rovnou sedm z nich obdrželo absolutně nejvyšší počet hlasů. Většina těchto změn se odehrála v obcích, kde mají 7 až 9 zastupitelů. V obcích, kde mají více zastupitelů, se tyto změny stávají spíše výjimečně. Starostové, u kterých nastala změna pořadí na kandidátní listině, byli z více než 93 % z vítězných stran¹⁵. Z devíti starostů, kteří

¹⁵ Za vítěznou stranu se považuje to uskupení, resp. kandidátní listina, která získala absolutně nejvyšší počet hlasů.

si ve volbách polepšili, byli 3 starosty také v minulém volebním období, jeden v zastupitelstvu, a 5 jich kandidovalo poprvé. Z dvaceti starostů, kteří se ve volbách propadli, jich 13 obhajovalo svůj post starosty z minulého volebního období.

Tabulka 12: Pořadí starostů a kandidátů v okrese Kolín v zastupitelských volbách v roce 2014

Počet mandátů	Počet obcí	Procenta	Průměrné pořadí kandidátů	Průměrné pořadí starostů
5	9	10,1	2,8	1,1
7	44	49,4	4,1	1,57
9	18	20,2	4,9	1,17
11	10	11,2	5,9	1
13 - 15	5	5,6	7,8	1,6
21 - 27	3	3,4	12,3	2

Zdroj: ČSÚ (2014b), BISNODE (2015); vlastní zpracování

Z celkového počtu 89 starostů jich 56 získalo od voličů absolutně největší počet hlasů, 33 starostů bylo zastupitelstvem zvoleno i přesto, že ve volbách nedostali nejvíce hlasů. Z této skupiny 33 starostů se i přesto, že nezískali nejvyšší počet hlasů, 8 umístilo na prvním místě po volbách. Dalších 20 z nich se umístilo na druhých místech, 4 na místech třetích a jeden kandidát se propadl z pátého na šesté místo.

Obhájení postu starosty v letech 2010 a 2014

Další z výzkumných otázek zkoumala, zda je aktuální starosta ve své funkci opětovně, nebo zda ji zastává poprvé. Tato analýza vycházela z databáze starostů společnosti BISNODE z roku 2011 a 2015. Z těchto dat bylo zjištěno, že v celé republice, tedy v 6 228 obcích Česka¹⁶, obhájilo post starosty 4 111 starostů, což je 66 % a v 2 117 obcích mají nového starostu, což představuje 34 %. V tabulce 13 je uvedena stabilita starostů v obcích podle velikostních kategorií za celé Česko, z které jasně vyplývá, že ve větších obcích se starostové mění častěji, kdežto v obcích s menším počtem obyvatel jsou starostové stabilnější. V pěti největších městech neobhájil post ani jeden starosta a z dvaceti největších měst se to podařilo pouze čtyřem kandidátům.

Zajímavé je srovnání se Slovenskem, kde svůj mandát ve 2 896 obcích obhájilo 67,4 % starostů, naopak po volbách v roce 2014 se 33 % kandidátů stalo novými starosty. Tedy poměr nových a opětovně volených starostů bylo v Česku a na Slovensku mezi lety 2010 a 2014 přibližně stejné.

¹⁶ 5 obcí v roce 2010 neexistovalo, a proto nejsou v součtu zahrnuty, za 20 obcí údaj alespoň v jednom ze sledovaných let chyběl (6253-5-20=6228)

Tabulka 13: Stabilita starostů v Česku mezi komunálními volbami v roce 2010 a 2014

Velikostní kategorie obce (k 31. 12. 2009)	Nový starosta		Starý starosta		Počet
	počet	%	počet	%	
do 99	156	34,5	296	65,5	452
100–199	357	36,1	631	63,9	988
200–499	678	34,0	1 319	66,0	1 997
500–999	411	30,0	957	70,0	1 368
1 000–2 999	308	31,7	663	68,3	971
3 000–4 999	69	38,1	112	61,9	181
5 000–9 999	69	49,3	71	50,7	140
10 000–49 999	53	47,7	58	52,3	111
50 000–99 999	11	73,3	4	26,7	15
nad 100 000	5	100,0	0	0,0	5
Celkový součet	2 117	34,0	4 111	66,0	6 228

Zdroj: BISNODE (2015), vlastní zpracování

Stabilita starostů v okrese Kolín byla mezi lety 2010 a 2014 ve srovnání s hodnotou za celé Česko trochu vyšší. Post starosty obhájilo 66 starostů a 23 jich bylo zvoleno do této funkce poprvé. V relativním vyjádření s celorepublikovým výsledkem obhájilo post starosty 66 %, zatímco v okrese Kolín obhájilo svůj post 74 % starostů.

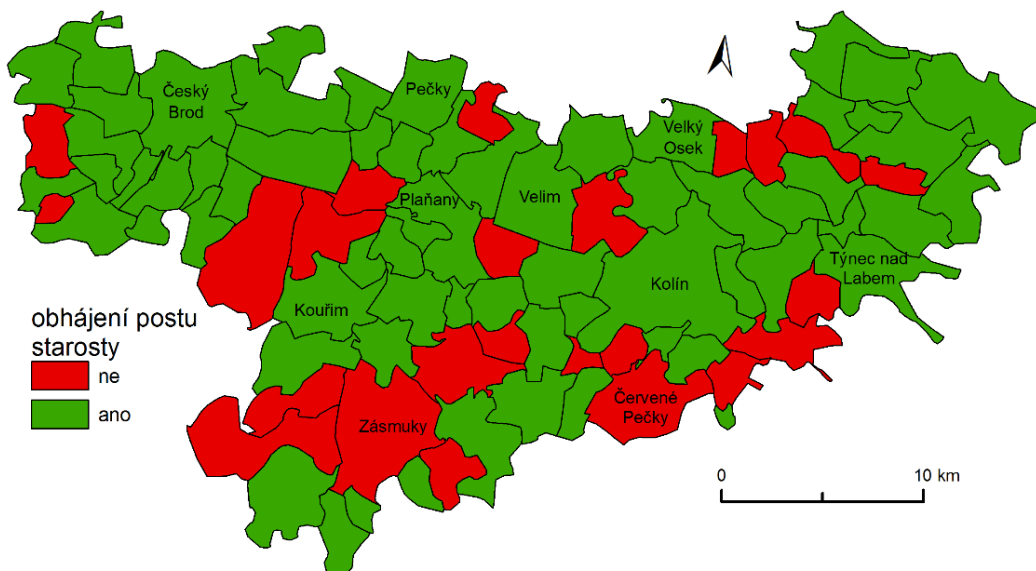
Tabulka 14 a Obrázek 6 porovnává stabilitu starostů během posledních dvou volebních období v okrese Kolín. Rozdíl oproti hodnotám za Česko je v porovnání největších měst, kde v pěti největších městech Česka neobhájil svůj post ani jeden starosta, kdežto v okrese Kolín obhájili ve třech největších městech svůj post všichni starostové.

Tabulka 14: Stabilita starostů mezi komunálními volbami v roce 2010 a 2014 za okres Kolín

Velikostní kategorie obce (k 31. 12. 2009)	Nový starosta		Starý starosta		Počet
	počet	%	počet	%	
do 99	0	0,0	2	100,0	2
100–199	4	33,3	8	66,7	12
200–499	11	34,4	21	65,6	32
500–999	3	12,5	21	87,5	24
1 000–2 999	5	31,3	11	68,8	16
3 000–4 999	0	0,0	1	100,0	1
5 000–9 999	0	0,0	1	100,0	1
10 000–49 999	0	0,0	1	100,0	1
50 000–99 999	0	0,0	0	0,0	0
nad 100 000	0	0,0	0	0,0	0
Celkový součet	23	25,8	66	74,2	89

Zdroj: BISNODE (2015), vlastní zpracování

Obrázek 7: Obhájení postu starosty v letech 2010 a 2014 v okrese Kolín

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Starostové a vítězné strany

Další z výzkumných otázek, které byly na začátku práce položeny, se týká stranického původu starostů, tedy zda jsou zvolení starostové kandidáty z vítězné strany v dané

obci či nikoli. V této části práce se opět pracovalo s registrem kandidátů a databází obcí a starostů. V okrese Kolín bylo v roce 2014 zvoleno 89 starostů, z toho 83 z nich pocházelo z kandidátní listiny vítězné strany v dané obci a pouze 6 starostů bylo ze stran, které celkově v dané obci nezměly. V roce 2010 (tedy v předcházejícím volebním období) figurovalo na kandidátní listině vítězné strany 85 starostů a pouze 4 starostové byly ze strany, která volby nevyhrála. Obecně lze tedy říci, že v naprosté většině případů se starosty v okrese Kolín stávají kandidáti z vítězných stran. Voliči mohou být spokojeni, protože se starostou stává kandidát ze strany, která získává nejvíce jejich hlasů.

Charakteristika starostů a zastupitelů

Dalším z cílů práce bylo alespoň obecně charakterizovat lokální elity (starosty a zastupitele). Podle údajů z ČSÚ je celkový počet zastupitelů v Česku 59 573, přičemž jejich průměrný věk je 46,54 let. Necelé tři čtvrtiny zastupitelů představují muži a 27 % ženy, což je vidět v tabulce 15, kde jsou zastupitelé rozděleni podle věkových skupin. V porovnání s Českem byl průměrný věk zastupitelů v okrese Kolín téměř totožný – 46,58 let.

Tabulka 15: Struktura zastupitelů v Česku po volbách v roce 2014

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Celkový počet	59 573	100,00	43 446	72,93	16 127	27,07
do 19 let	27	0,05	22	0,04	5	0,01
20–24 let	604	1,01	415	0,70	189	0,32
25–29 let	2 463	4,13	1 797	3,02	666	1,12
30–34 let	4 999	8,39	3 709	6,23	1 290	2,17
35–39 let	9 053	15,20	6 633	11,13	2 420	4,06
40–44 let	10 231	17,17	7 428	12,47	2 803	4,71
45–49 let	8 815	14,80	6 223	10,45	2 592	4,35
50–54 let	8 446	14,18	5 940	9,97	2 506	4,21
55–59 let	6 600	11,08	4 764	8,00	1 836	3,08
60 a více let	8 335	13,99	6 515	10,94	1 820	3,06
Průměrný věk	46,54		46,69		46,16	

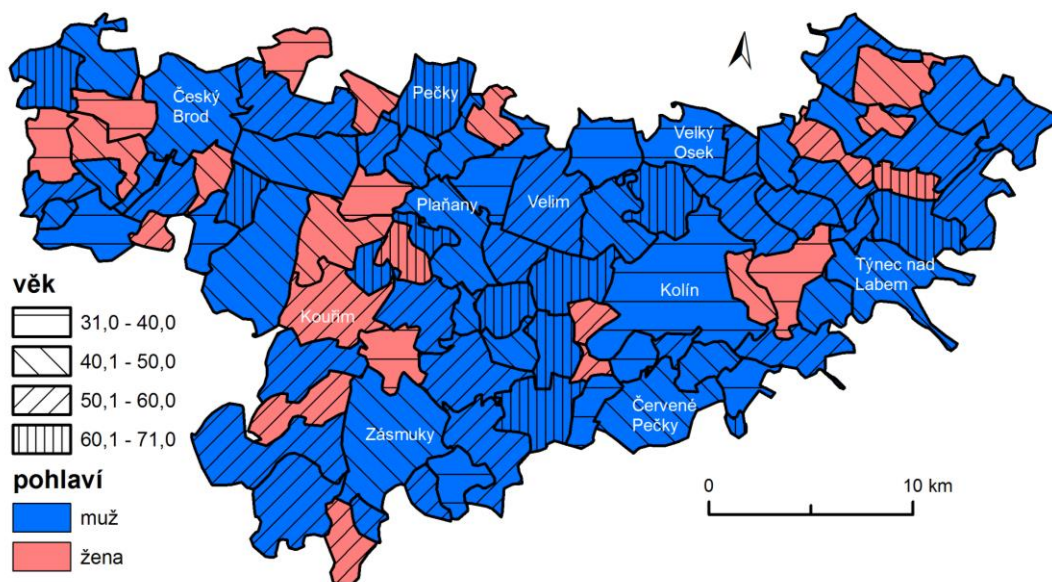
Zdroj: ČSÚ (2014d)

„Muž ve vyšším středním věku, s vyšším středním nebo vysokoškolským vzděláním, zaměstnaný před nástupem do funkce v nemanuální profesi,“ takto podle výzkumů charakterizuje českého starostu Ryšavý a Šaradín (2011). Významný problém, který se v této souvislosti vyskytuje, je podstatné zhoršení věkové struktury starostů. Polovina starostů je starší padesáti let a jejich průměrný věk se s každým výzkumem zvyšuje (Illner 2001). Novější studie ukazují, že se průměrný věk starostů stabilizoval.

V okrese Kolín je 66 starostů a 23 starostek, když tato čísla srovnáme s celým Českem, tak zjistíme, že poměr žen zastávajících tuto funkci, je v okrese Kolín mírně vyšší – 26 % oproti 23 %. Celkem 25 z 89 starostů má vysokoškolské vzdělání. Poměr

mužů a žen na pozici starostů v okrese Kolín je znázorněn v Obrázku 7. V této mapě je šrafovou znázorněn rovněž věk starostů. Průměrný věk starostů v okrese Kolín je 50,6 let a nejčastější věk je 42 let, přičemž nejmladšímu starostovi v tomto okrese je 31 let a nejstaršímu 71 let.

Obrázek 8: Pohlaví a věk starostů v okrese Kolín v roce 2014

Zdroj: ČSÚ (2014b), vlastní zpracování

Co se týká profese, kterou měli uvedenou starostové před volbou do zastupitelstva na kandidátní listině, bylo nejčastěji uvedeno povolání starosta nebo starostka, a to v 35 případech, dalších 7 osob uvedlo za povolání OSVČ (osoba samostatně výdělečně činná) a 7 starostů bylo v důchodovém věku.

7 Závěr

Hlavním cílem práce byla analýza umístění kandidátů a zvolených starostů všech z hlasování v komunálních volbách v roce 2014 podle velikostních skupin obcí na příkladu okresu Kolín. Práce si kladla za cíl zodpovědět několik otázek: zda se stávají starosty spíše kandidáti, kteří byli na předních místech kandidátních listin vítězných volebních stran, nebo spíše kandidáti, kteří obdrželi od voličů absolutně nejvyšší počet hlasů. Měřítky v tomto případě bylo umístění na kandidátní listině a absolutní počet obdržených hlasů. Dalšími otázkami bylo: zda je aktuální starosta z volební strany, která byla v komunálních volbách nejúspěšnější a zda je aktuální starosta ve své funkci opětovně, nebo funkci zastává poprvé.

Na základě analýzy dat registru kandidátů bylo zjištěno, že starostové kandidují převážně z prvních pozic kandidátních listin a umístění na předních příčkách si udržují i po výsledcích voleb. Z 89 starostů se 20 propadlo, ale většinou pouze na druhé až třetí místo. Devět starostů si polepšilo, přičemž ti většinou dostali nejvyšší absolutní počet hlasů. Je však třeba říci, že jistý podíl na udržení si přední pozice na kandidátní listině má i samotný způsob volby, kdy označením konkrétní strany a jednotlivých kandidátů z dalších stran jsou v rámci kandidátní listiny vždy hlasy přidělovány kandidátům od shora dolů, tedy nejedná se o preferenční hlasy, jak je známe například z voleb do Poslanecké sněmovny. Pro kandidáty na jiném než prvním místě na kandidátní listině je proto obtížné proměnit pořadí na kandidátní listině.

Většina starostů pochází z vítězných stran, tedy stran, které od voličů ve volbách obdržely nejvyšší absolutní počet hlasů. Další otázka, zda je aktuální starosta ve své funkci opětovně, nebo zda ji zastává poprvé, vycházela z porovnání databází starostů z roku 2011 a 2015. V Česku a na Slovensku obhájily tento post dvě třetiny starostů, zatímco v okrese Kolín to byly tři čtvrtiny všech starostů. V okrese Kolín oproti celému Česku výrazně převyšovalo obhájení postu starostů ve větších městech.

V práci byly stanoveny dvě hypotézy. První z nich „soutěživost voleb se zvyšuje s rostoucí velikostí obce“ byla potvrzena. Můžeme tedy konstatovat, že se zvyšujícím počtem obyvatel v obci se zvyšuje i zájem o kandidaturu. Patrný je i výrazný růst počtu kandidátů do zastupitelstva na mandát podle toho, kolik mandátů se v obcích uděluje. Je to způsobeno tím, že s rostoucí populační velikostí obce roste i počet podaných kandidátních listin, resp. počet kandidujících subjektů jiného typu než nezávislí kandidáti (NK).

Naopak druhá hypotéza „volební účast souvisí se zájmem o kandidaturu“, kde měřítkem byl počet kandidátů na mandát, nebyla potvrzena. Přičemž u volební účasti platí trend, že je ve větších obcích pravidelně nižší. Dále bylo zjištěno, že počet kandidátů do zastupitelstva na počet obyvatel se s rostoucí velikostí obce snižuje. Počet kandidátů do zastupitelstva na počet mandátů má trend opačný, tedy s rostoucí velikostí obce se zvyšuje. Ve zkoumaném okrese Kolín bylo v komunálních volbách v roce 2014 zvoleno 66 starostů a 23 starostek a jejich průměrný věk odpovídá celorepublikovým charakteristikám starostů.

Vzhledem k charakteru a rozsahu práce se již nebylo možno věnovat hlouběji jednotlivým případovým obcím nebo naopak větším územním celkům. Zajímavé by určitě bylo vypracovat podobnou analýzu i pro jiné okresy, celé Česko nebo pro obdobné administrativní jednotky na Slovensku, aby bylo možno porovnat a určit vliv jiného typu volby starosty. Další možností, jak toto téma dále rozpracovat třeba v rámci diplomové

práce, je zaměřit se více na konkrétní případy obcí a analyzovat zákulisí volby starosty, tedy jak probíhá ustavující schůze zastupitelstva.

Seznam literatury

BALÍK, S. (2009): Komunální politika – Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, a.s., Praha, 250 s.

BALÍK, S., HLOUŠEK, V., HOLZER, J., ŠEDO, J. (2007): Politický systém českých zemí 1848–1989. 2. vyd., Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 180 s.

BERNARD, J. (2012): Komunální politika malých obcí a její neformální aspekty. Dizertační práce. Katedra sociologie FF UK, Praha, 144 s.

BERNARD, J., KOSTELECKÝ, ILLNER, VOBECKÁ, J. (2011): Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Vyd. 1., Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 236 s.

ČMEJREK, J. (2008): Obce a regiony (jako politický prostor). Alfa nakladatelství, Praha, 165 s.

ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J. (2010): Demokracie v lokálním politickém prostoru. Grada Publishing, a.s., Praha, 223 s.

ČERMÁK, D., VOBECKÁ, J. (2011): Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib. Vyd. 1., Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 181 s.

CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diferenciací percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. Geografie, 116, č. 1, s. 23-45.

CHYTÍLEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T., ČALLOUD, D. (2009): Volební systémy. Portál, Praha, 376 s.

ILLNER, M. (2001): Formování lokálních mocenských elit se zvláštním zřetelem na úlohu starostů. In: Hampl, M. a kol.: Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 251–274.

- JODL, M. (1994): Teorie elity a problém elity. Victoria publishing, Praha, 156 s.
- JÜPTNER, P., POLINEC, M., ŠVEC, K. (2009): Evropská lokální politika. Vyd. 1., Institut politologický studií FSV UK, Praha, 413 s.
- KLIMOVSKÝ, D. (2004): Vplyv spôsobu kreovania starostu na jeho pozíciu v lokalnej samospráve. In: Lovaš, L. (eds.): Teória a prax verejnej správy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Univerzita P. J. Šafárika, Košice, s 70-74.
- KOUDELKA, Z. (2007): Samospráva. Praha, Linde, 399 s.
- KREJČÍ, O. (1994): Kniha o volbách. Praha: Victoria Publishing, 353 s.
- LINHART, J., VODÁKOVÁ, A., PETRUSEK, M. (1996): Velký sociologický slovník. 1. vyd. Karolinum, Praha, 1 sv., 747 s.
- MASKELL, P., MALMBERG, A. (1999): Localised Learning and Industrial Competitiveness. Cambridge Journal of Economics, 23, č. 2, s. 167–185.
- NEJEDL, P.; ČERMÁK, D. (2007): Participace a partnerství v místní veřejné správě. Sociologický ústav AV ČR, Praha, 124 s.
- NOVÁK, M., LEBEDA, T. a kol. (2004): Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání. Čeněk, Dobrá Voda, 485 s.
- OUTLÝ, J. (2004): Volby do zastupitelstev v obcích – vývoj a souvislosti. In: Šaradín, P., Outlý, J. (eds): Studie o volbách do zastupitelstev v obcích. Univerzita Palackého, Olomouc, s. 11-45.
- PERLÍN, R. (1999a): Venkov, typologie venkovského prostoru. Česká etnoekologie, Etnoekologické semináře v Liběchově, 87-104.
- PERLÍN, R. (1999b): Mayors as an actors of local development. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae – Geographica, Supplementum, 2, s. 323–339.
- PERLÍN, R., CHROMÝ, P. (2012): České venkovy z pohledu vybraných lokálních elit. Obec & finance, č. 1, s. 48–50.
- PILEČEK, J. (2011): The Role of Human Capital of Representatives of Municipal Self-government Bodies in Development of Borderland Peripheries in Czechia: the case of Volarsko. AUC – Geographica, 46, č. 2, s. 95–106.

RYŠAVÝ, D. (2007): Regionální politické elity – zrod – charakter a důsledky. Sociologický časopis, 43, č. 5, s. 993–1016.

RYŠAVÝ, D., ŠARADÍN, P. (2011): Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 191 s.

SCHULLER, T. (2001): The Complementary Roles of Human and Social Capital. Canadian Journal of Policy Research, 2, č. 1, s. 18–24.

VÁNĚ, P. (2012): Lidský a sociální kapitál vnitřních periferií Česka: případ tří mikroregionů Středočeského kraje. Geografický časopis, 64, č. 4, s. 357–381.

WOLLMANN, H. (2010): Territorial local level reforms in the East German regional states (Länder): Phases, Patterns, and Dynamics. Local government studies, 36, s. 251–270.

ZICH, F. a kol. (2006): Sociální potenciál regionu. Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., Praha, 104 s.

Internetové zdroje dat

BISNODE (2011): Databáze obcí se starosty.
<http://www.bisnode.cz/produkt/obce/> (2. 5. 2015)

BISNODE (2015): Databáze obcí se starosty.
<http://www.bisnode.cz/produkt/obce/> (2. 5. 2015)

ČSÚ (2010): Registr kandidátů pro volby do zastupitelstev obcí

ČSÚ (2011): Malý lexikon obcí ČR 2011
<https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-cr-2011-kbfc6ux0qg> (10. 6. 2015)

ČSÚ (2014a): Počet voličů a zastupitelů ve volbách 2014.
<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1211?xjazyk=CZ&xid=0&xv=1&xdz=7&xnum-nuts=0&xstat=1&xvyber=1> (26. 5. 2015)

ČSÚ (2014b): Registr kandidátů pro volby do zastupitelstev obcí

ČSÚ (2014c): Charakteristika okresu Kolín
https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_kolin (11. 6. 2015)

ČSÚ (2014d): Počet kandidátů ve volbách 2014.

<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2&xdz=8&xnum-nuts=0&xstrana=0&xvyber=1> (26. 5. 2015)

ČSÚ (2014e): Číselník obcí.

<http://1url.cz/Fbui> (21. 5. 2015)

SVOBODOVÁ, H., VĚŽNÍK, A., HOFMANN, E. (2013): Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky. 1. vyd., Masarykova univerzita, Brno.

<http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/index.html> (22. 5. 2015).

ŠARADÍN, P. (2004): Volební účast ve volbách do obecních zastupitelstev v ČR.

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=198> (25. 6. 2015)

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2011): Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 2011.

<http://1url.cz/pbuW> (20. 6. 2015)

Ústava ČR.

<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html> (14. 5. 2015)

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

www.mvcr.cz/soubor/zakon-491-2001-pdf-70022.aspx (7. 5. 2015)

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=128~2F2000&rpp=15#seznam> (9. 5. 2015)

Zákon Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb., o voľbách do orgánov samosprávy obcí.

<http://1url.cz/9bW9> (14. 6. 2015)

Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení.

<http://1url.cz/rbWP> (14. 6. 2015)

PŘÍLOHY

ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ OBCÍ v okrese Kolín

